

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Bakalářské kombinované studium
2010 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Šárka Valášková

Integrace, asimilace a inkluze Ukrajinců v České republice

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marie Farková

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined Studies
2010 - 2013

BACHELOR THESIS

Šárka Valášková

**Integration, assimilation and inclusion of Ukrainians in Czech
Republic**

Prague 2013

The bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Marie Farková

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 4. března 2013

Šárka Valášková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce PhDr. Marii Farkové za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá integrací, asimilací a inkluzí vybraného vzorku respondentů občanů Ukrajiny. Metodou výzkumu je analýza polostrukturovaných interview na vzorku 10 respondentů. Každý oslovený respondent odpoví na předem připravené otázky, které budou tvořit osnovu jejich výpovědí. Práce bude koncipována v části teoretické a praktické.

Důvodem zpracování bakalářské práce bude shrnout základní poznatky o integraci, asimilaci a inkluzi Ukrajinců v ČR z již publikovaných zdrojů. Tyto pasáže budou doplněny o vlastní zkušenost s občany Ukrajiny, kteří jsou nám jako etnická a jazyková skupina blízká.

Cílem empirické části práce bude s užitím narativních metod analyzovat základní znaky inkluze, integrace a asimilace na vzorku respondentů.

Metodou výzkumu bude analýza polostrukturovaných interview respondentů občanů Ukrajiny. Každý oslovený respondent odpoví na předem připravené otázky.

Cílem zpracování bakalářské práce bude zjistit, jakými úskalími musí projít migrující člověk, než se přesídlí a jestli je možné plynulé sociální integrace a asimilace v novém prostředí. V případě inkluze, která je dlouhodobým procesem a vyžaduje si u každého jedince silnou vnitřní motivaci a počáteční určitou toleranci okolí k tomu, protože dotyčná osoba v prvopočátku nezná běžné návyky většinové společnosti, neovládá dobře jazyk a chod administrativy institucí.

Klíčové pojmy

Asimilace, důvody emigrace, integrace, inkluze, druhy imigrace, politické, psychologické, sociální podmínky, polostrukturované interview, Ukrajinci.

Annotation

Bachelor's dissertation work is about integration, assimilation and inclusion of a separated group of respondents - citizens of Ukraine. There was used the methodology of half-structured interviews, based on 10 interviewers cases. Every asked respondent answered the beforehand prepared questions, which created a baseline of their withdrawal. The dissertation work is divided into theoretical and practical parts.

The reason of this dissertation work was to summarize the basic pieces of knowledge about integration, assimilation and inclusion of the citizens of Ukraine in Czech Republic, based on already published resources. These passages were supplemented by my own experience with Ukrain's citizens in Czech Republic, who presents ethnically and by language a group close to the Czechs. The goal of the empiric part of this work was to analyze basic signs of the integration, assimilation and inclusion of the separated group of respondents, using narrative methods.

The method of the research was an analysis of the the half-structured interviews of the citizens of Ukraine as respondents. Every asked respondent answered the beforehand prepared questions. The aim of the bachelor's dissertation work was to find immigrant's challenges, before he moved. Also, to identify whether he is able to go through integration and assimilation process. Also, his ability to pass inclusion, which is long-term process and requires a very strong inner motivation. This process requires also in the beginning some tolerance of the hostem environment, due to the fact that the immigrant doesn't know the environment's habits, does not speak fluently czech and does not know how public institutions work.

Key words

Assimilation, integration, inclusion, kinds of immigration, political, socio-psychological conditions, reasons for emmigration, half-structured interview, Ukraines.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HISTORE A VLNY EMIGRACE.....	10
1.1 Důvody emigrace.....	13
1.2 Pojmy asimilace, integrace a inkluze.....	15
1.3 Druhy imigrace	17
2 PODMÍNKY INTEGRACE	18
2.1 Politické podmínky	20
2.2 Sociální podmínky	21
2.3 Kulturní podmínky.....	23
2.4 Psychologické podmínky.....	25
2.5 Náboženské podmínky.....	27
2.6 Vzdělávací podmínky	28
PRAKTICKÁ ČÁST	30
3 TERÉNNÍ ŠETŘENÍ.....	30
3.1 Cíl výzkumu.....	31
3.2 Výběr výzkumné vzorku.....	31
3.3 Výzkumná metoda	32
3.4 Etika výzkumu	33
3.5 Analýza výpovědí	34
3.6 Validita výzkumu.....	46
3.7 Diskuse.....	47
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52
SEZNAM PŘÍLOH.....	54
PŘÍLOHA A	I
PŘÍLOHA B	II

ÚVOD

Během posledních dvaceti let dochází v naší republice ke každodennímu styku s cizinci. Pro bakalářskou práci bylo z těchto důvodů vybráno téma dnešní době aktuální a tím je problematika integrace, asimilace a inkluze cizinců do naší společnosti. Imigrace je v širším smyslu slova mnohvrstevnatý společenský jev, který v sobě zahrnuje společensky žádoucí i nežádoucí prvky. Česká republika nejen, že určuje pravidla, za kterých mohou cizinci na našem území pobývat, ale ve spolupráci se zaměstnavateli se podílí na propagaci státu, kde mohou pracovníci se zahraničí legálně vydělávat peníze. Snahou je přilákat určitý typ pracovníků těch profesí, kterých se na našem trhu práce nedostává. Z tohoto důvodu je státem podporována snadnějším přístupem k pracovním povolením.

Práce je řazena do dvou částí, a to do teoretické části a praktické části. První, teoretická část bakalářské práce se věnuje všeobecné migraci, dějinám migrace, důvodům migrace lidí a konkrétní integraci, asimilaci a inkluzi občanů Ukrajiny do naší společnosti. V první kapitole jsou zachyceny celkové podmínky integrace cizinců na našem území podle platných právních norem a zákonů České republiky.

Ve druhé, praktické části je zachycen proces a výsledky terénního šetření. Pomocí přímých výpovědí respondentů, je zde možnost k podrobnějšímu vhledu na samotný proces integrace a asimilaci občanů Ukrajiny a zároveň pohled druhé strany na českou společnost.

V rámci empirického šetření zjistíme, jak se imigrantům z Ukrajiny žije v České republice po samotném příchodu a jestli se naplnila jejich očekávání, která je motivovala k odchodu z Ukrajiny. Důvodem tohoto empirického šetření je zachytit skutečný průběh sociální integrace těchto jedinců do české společnosti.

Cílem bakalářské práce je zjistit skutečný stav a identifikovat bariéry procesu sociální integrace, asimilace a inkluze do české společnosti, který brání nejpočetnější skupině cizinců, kterou Ukrajínští imigranti tvoří a také se někdy asi rozchází s předpisy a zákony naší republiky. Legislativní podmínky zahrnují a stanovují pravidla pro pobyt, zaměstnání a podnikání cizinců. Sociální podmínky integrace stanovují pravidla

zdravotnictví, vzdělávání a bydlení a ekonomické podmínky, které jsou pro cizince většinou prvořadé, protože v sobě zahrnují stabilitu a uplatnění na trhu práce. Nedílnou součástí úspěšné integrace do společnosti jsou kulturní podmínky a tím zvládnutí jazyka hostitelské země.

Přínosem tohoto kvalitativního terénního šetření je skutečný vhled do podmínek života Ukrajinců v České republice. Dalším přínosem bakalářské práce je nastavené zrcadlo naší společnosti, že český národ není až tak liberální a demokratický k cizím národnostem a neztotožňuje se s imigrací lidí. Jinými slovy je to sebereflexe našeho společenského mínění k části cizojazyčné minoritě, která je určitým přínosem pro naši ekonomiku, protože zaplnila pracovní místa, které nejsou pro naše lidi lukrativní.

Změna politických poměrů, která v roce 1989 proběhla, znamenala pro naši republiku sice mnoho pozitivních změn, ale ne proměnu a změnu v myšlení a uvažování občanů České republiky. Problém není jen v samotných imigrantech, ale naše společnost by měla otupit projevy rasismu a diskriminace k cizincům, protože v české společnosti bude do budoucnosti problém dalšího nepříznivého demografického vývoje obyvatelstva a z něj plynoucí stárnutí obyvatelstva, nedostatek pracovních sil a tudíž neschopnost státu financovat důchodový systém.

TEORETICKÁ ČÁST

1. HISTORE A VLNY EMIGRACE

Současný mezinárodní systém v Evropě a ve světě započal postupně už v 17. století, v období kdy Evropa zavedla princip územní suverenity států. V tomto období byla poprvé formulována i doktrína přirozených lidských práv. Východiskem, kterého je liberalizmus, liberální stát, který předpokládá, že všichni lidé mají stejnou morální hodnotu. Povinností liberálního státu je vzájemné respektování člověka a jeho svobod. Liberálně-demokratický přístup k migraci to je snaha najít kompromis a rovnováhu mezi individuálními a kolektivními zájmy.¹

V historii minulého století postihla naši zemi první velká vlna politických imigrantů z Ruska po říjnové revoluci, začátkem dvacátých let. Následovala další migrační vlna v letech 1946-1947, kdy jsme přišli o území po 2. světové válce a do bývalého Československa se přesídlilo desetitisíce krajanů z Ukrajiny. Podobný problém vznikl při opětovném osídlování pohraničí po odsunutých Němcích, neboť na tomto území zanikly dosavadní státní a společenské struktury a bylo potřeba je utvořit znovu.²

V devadesátých letech pak z celé východní Evropy, především pak z Ukrajiny, opět ekonomičtí imigranti, kteří migrovali po rozpadu Sovětského svazu. Žili tam podle kulturních a společenských tradic své bývalé vlasti, ovšem bylo potřeba je znovu začlenit do společnosti, jak sociálně, tak ekonomicky, neboť se jednalo o občany násilně vytržené ze společenských a ekonomických vazeb původního regionu.

Vedle těchto početných vln, které měly více či méně politické pozadí, přicházeli jednotliví imigranti téměř nepřetržitě, po celé dvacáté století. Mnohdy to byli třeba studenti z rozvojových zemí, v jejichž vlasti došlo během jejich studia ke změně

^{1,2} BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, Brno: IIPS Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005, s. 19-114, ISBN-80-210-3875-6.

politických poměrů, či ke kmenovým válkám a návrat do vlasti by pro ně znamenal bezprostřední ohrožení života. Jejich integrace do společnosti nebyla příliš náročná, protože se jednalo obvykle o jednotlivce, navíc s poměrně dobrou znalostí jazyka a místních poměrů. Prošli jazykovou přípravou na studium, během které byli seznámeni i s českými reáliemi, vlastními možnostmi a nároky.³

Druhou skupinou byli Jihoameričtí, Asijští a Afričtí političtí imigranti, ohrožení změnou politických poměrů v jejich vlasti. Jako příklad můžeme uvést třeba uprchlíky z Chile v sedmdesátých letech, nebo pobyt budoucího afghánského prezidenta Babraka Karmala v době Aminova režimu. Zde se nejednalo o imigranty v pravém slova smyslu, ale spíš o azylanty, kteří potřebovali někde přežít dobu, než se v jejich vlasti změní poměry. Doba jejich pobytu však byla velmi nejistá a z některých se stali imigranti, i když o ně bylo sociálně postaráno, část z nich časem odcházela za příbuznými do dalších států, kde byly lepší ekonomické podmínky, zejména v důsledku vyšších sociálních dávek.

Evropská unie z těchto důvodů přijala k harmonizaci kritérií při přijímání ekonomických migrantů ze států třetí zemí dvě rezoluce. Rezoluci Rady ze dne 20. června 1994, kde je specifikování ekonomických migrantů za účelem zaměstnání a Rezoluci z 30. listopadu 1994, která se vztahuje k výdělečné činnosti (RADA 1994a, 1994b). Tyto rezoluce jsou v současnosti už jenom historickými dokumenty z 90. let. Všechny členské státy Evropské Unie aktivně přistupují k problematice zaměstnávání občanů z třetích zemí. Důvodem jsou počty migrantů, které přesáhli určité procento a nedošlo zde k přirozené asimilaci a inkluzi, tudíž začali prosazovat své vlastní požadavky a stávají pro hostitelské země problémem a přítěží. Příkladem jsou současné projevy absolutní nesnášenlivosti ze strany islámu v Belgii a ve Velké Británii, kdy tyto skupiny nechtějí respektovat všeobecně platné kulturní normy hostitelské země a kdy jejich vystupování vede až k vyhlášení genocidy. Z těchto důvodů se bere v úvahu i kapacita jednotlivých členských zemí. K tomuto jevu ostatně dochází dodnes, kdy řada imigrantů požádá o azyl, vyčerpá řadu sociálních dávek a po získání pasu pokračuje

³ DRBOHLAV, D., UHEREK, Z., *Reflexe migračních teorií*. Geografie. In Sborník České geografické společnosti. 2007, roč. 112, 2, s. 125–135.

v emigraci dál na západ. Neexistence pohraničních kontrol v rámci většiny států Evropské unie jim k tomu jenom nahrává.⁴

Rozlišujeme tři základní skupiny cizinců, kterými jsou občané Evropské unie, azylanti a žadatelé o azyl a tzv. občané třetích zemí, kam řadíme i občany Ukrajiny. Všechny členské státy Evropské Unie aktivně přistupují k problematice zaměstnávání občanů z třetích zemí. Bere se v úvahu i kapacita jednotlivých členských zemí.⁵

Pro celou imigrační oblast byl v listopadu 2000 přijat Radou EU tzv. „dvojúrovňový přístup“ (two-tur-approach). Jsou zde zahrnuty společenské a právní rámce při přijímání migrantů (komise 2000, 2001a). O přijímacích postupech Evropské unie pro ekonomickou migraci pojednává Zelená kniha, předložena komisí EU veřejnosti v lednu 2005. Odvolává se zde na závěry Soluňského summitu Evropské unie z 19. - 20. června 2003, kde vyplynula potřeba zkoumání legální cesty migrantů z třetích zemí a rozvinutí přistěhovalecké politiky, která se zaměří na všechny úrovně společnosti. Unie v žádném případě nehodlá členským státům zasahovat a rozhodovat o počtech přijatých přistěhovalců. Vyspělé státy už od sedmdesátých let 20. století trpí nízkou natalitou. Důvodem tohoto opatření je rovněž stárnutí a pokles obyvatelstva, který má dopad na ekonomiku států Evropské unie.⁶

Téma migrace, emigrace je dnes obzvláště aktuální, neboť Česká republika od 21. 12. 2007 zrušila kontroly podél podzemní hranice se sousedními státy a stala se součástí Schengenského prostoru, který umožňuje volný pohyb osob bez hraničních kontrol. V současnosti, kromě České republiky tvoří Schengen neboli bez hraniční zóny 24 států. Migrace byla, je a bude přirozenou součástí lidského života.

Integrační politika jednotlivých členských států Evropské unie se liší ve svých stanovených cílech, cílové skupině a způsobu realizace integrace. Každý členský stát integrační proces odvozuje z vlastní historické zkušenosti, původu přistěhovalců, potřeb a z právního rámce země. V praxi se ovšem můžeme setkat s různými problémy, které legislativa neřeší, protože mnohdy o nich ani nemá informace. Soužití přistěhovalců a hostitelské společnosti se odehrává na místní úrovni. Právě tam se řeší konkrétní

^{4,5} BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, s. 141-146, Brno: IIPS Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005, ISBN-80-210-3875-6.

⁶ MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*, s. 83, Praha: Portál, 2003, ISBN-80-7178-549-0.

problémy v soužití s cizinci, a ty jsou v každé lokalitě specifické. Jiné podmínky mají přistěhovalci v Praze a jiné řeší třeba v Brně.

1.1 Důvody emigrace

Pojem označuje přesun jedince (nebo skupiny jedinců) z příslušné populace jinam. Emigrace (z lat. ex-migrare, vystěhovat se) je opuštění země původu a přestěhování do jiné země. Důvodem opět mohou být ekonomické, politické, náboženské, ale i kombinace několika důvodů. Podobně imigrace znamená přistěhování, což je totéž, ale z pohledu cílové země. Slovo emigrace se používá také pro celou populaci emigrantů, lidí, kteří emigrovali. Pro nedobrovolný odchod z vlastní země (vyhnanství, útěk), případně se záměrem zase se vrátit, se užívá slovo exil.⁷

Nás tato vlna emigrace zasáhla v roce 1948, nástupem komunistické strany k moci. Další vlna emigrace zasáhla Českou republiku po ozbrojeném vstupu vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Hlavním důvodem byla politická emigrace na západ. Po roce 1989 se situace v naší krajině mění. Česká republika se stává hostitelskou zemí migrantů z třetího světa. Nejpočetnější migrující skupinou, která zde nachází nový domov, jsou občané z bývalých svazových republik Sovětského svazu, kterého součástí byli i občané Ukrajiny.

U části obyvatel České republiky přetrvává averze k rusky mluvícím lidem. Počátky této averze jsou dány okupací vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 a dvacetiletý pobyt armády tehdejšího Sovětského svazu na celém území České republiky. Generace, ale dnešních čtyřicátníků těmito předsudky už netrpí, podobně jako mladá generace. Pohlédnout na lidi z jiného úhlu, nahlédnout do historie této krajiny a poznat mentalitu lidí, která je odlišná od Rusů a možná více příbuzná mentalitě západních Slovanů, kam patříme demograficky i my Češi a tak blíže poznat lidi z tak velké krajiny a s tak bohatou historií. Vesměs jsou to pracovití a manuálně zruční lidé.

⁷ MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*, s. 83, Praha: Portál, 2003, ISBN-80-7178-549-0.

„Ukrajina je stát ve východní Evropě druhý největší velikostí po Rusku. Má Černé a Azovské moře a hranice jsou s Ruskem, Běloruskem, Moldávií, Polskem, Slovenskem, Maďarskem. Velikostí 603,7 tisíc km² se řadí na 45. místo ve světě a svým počtem obyvatelstva 46 miliónů se řadí na 27. místo ve světě. 70% území tvoří úrodné nížiny a 30% pohoří.

Hlavním městem je Kyjev, který bylo založené v roce 882 knížaty Kijem, Štekem a Chorijem. K tomuto datu se datuje i založení Kyjevské Rusi.“⁸

Na základě historického vývoje Ukrajiny měla tato země všechny předpoklady ke spokojenému životu, ale pořád byl zde někdo, kdo Ukrajinu vykořisťoval.

Od 30.12.1922 byla Ukrajina součástí Sovětského svazu do vyhlášení její nezávislosti v roce 1991. Od 24.08.1991 kdy bylo vyhlášení celonárodním referendem Den nezávislosti. Je to den, kdy se rozhodlo oddělení Ukrajiny od Ruska.

Není pochopitelné, proč v tak bohaté zemi není práce, a když je práce, tak špatně placená. V posledních dvaceti letech vymizela na Ukrajině střední vrstva, která je na pokraji chudoby. Je zde vrstva extrémně bohatých skupin a druhá, která je čím dál chudší. Běžnou praktikou je, že zaměstnavatel vyplácí jenom půlku mzdy. V zemi neexistuje zdravotní pojištění.

Za zdravotní péči se platí v amerických dolarech. Ve všech sférách života je vysoká korupce. Korupce má mnoho podob a řadí Ukrajinu na světovém žebříčku zemí, zasažených tímto problémem, mezi ty nejhorší. Amnesty International jí přiřkla index 2,5 z desetibodového hodnocení, v němž nejlepší známkou je desítka - pro srovnání Česká republika získala index 5,2. Mladí lidé odcházejí ze země do střední a západní Evropy, protože chtějí, aby aspoň jejich děti mohli studovat, pracovat a celkově šťastně a svobodně žít. Při cenách podobných v České republice je měsíční mzda v přepočtu na americký dolar v rozmezí 100 až 120 \$. Výše starobního důchodu se v přepočtu pohybuje od 60 do 80 dolarů. Z těchto důvodů je emigrace občanů Ukrajiny nejčastější.⁹

⁸ BATEMAN,G., EGANOVA, V., Encyklopedie *Zeměpis světa*, s. 220-223, Praha: Columbus, 2000, ISBN 80-901727-6-8.

⁹ SYRUČEK, M., *Korupce na Ukrajině patří k nejhorším*, Hospodářské noviny z 2. 3. 2009, s. 12, Praha: Economia, a.s., ročník LIII, ISSN 0862-9587.

1.2 Pojmy asimilace, integrace a inkluze

Pojem asimilace, integrace a inkluze je často charakterizován jako těžko uchopitelný, víceznačný a mnoha úroňový proces. Pokaždé se jedná o vstup a začlenění osob, které se stanou součástí stávajícího celku.

Integrace imigrantů je komplexním jevem, který má své podmínky politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty. Pro zachování sociální soudržnosti hostitelské společnosti a pro ekonomický rozvoj je integraci cizinců kladena čím dál větší pozornost.

Při asimilaci dochází ke ztotožnění s hostitelskou zemí. Vstupující jednotkou nemusí být vždy pouze jednotlivci, ale také celé skupiny migrantů. Na integraci jednotlivců nebo skupin přichozích osob je proto třeba nahlížet skrze způsob jejich začlenění do existujících struktur a skrze typ a kvalitu těchto nových populací s existujícím systémem socio-ekonomických, legálních a kulturních vztahů.¹⁰

Způsob integrace a přístup k imigrantům vychází jak z historie každého státu, tak z již zmíněných normativních předpokladů a sociálního řádu státu. Je ovlivněn tradicí, národní sebe definicí, migrační zkušeností státu nebo jejich současným politickým směřováním, členstvím v mezinárodních celcích. Různé způsoby integrace znamenají uplatňování různých politik a nástrojů, které jsou určeny pro celou společnost nebo pouze pro migranty. Nástroje integrace imigrantů jsou od způsobu národní integrace odvozené a v jeho rámci i hodnocené. Různé způsoby integrace znamenají uplatňování různých politik a nástrojů, které jsou určeny pro celou společnost nebo pouze pro migranty. Nástroje integrace imigrantů jsou od způsobu národní integrace odvozené a v jeho rámci i hodnocené.¹¹

Česká republika formulovala koncepční a politický dokument *Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky*, který tvoří přílohu Usnesení vlády číslo 689 ze dne 7. 7. 1999. V zásadách je obecně formulována politika vlády České republiky vůči legálně a dlouhodobě usazeným cizincům pobývajícím na území ČR déle než jeden rok nebo osobám s trvalým pobytem. Tato politika má směřovat k zajištění ochrany a přístupu cizinců k základním lidským právům a svobodám a vytvoření

¹⁰ MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*, s. 83, Praha: Portál, 2003, ISBN-80-7178-549-0.

¹¹ DRBOHLAV, D., UHEREK, Z., *Reflexe migračních teorií*. s. 136-141, Geografie. In Sborník České geografické společnosti. 2007, roč. 112.

legislativně-právních podmínek (Zásada č. 4). Dále je to integrace legálně a dlouhodobě usazených cizinců, charakterizovaná pozitivním přístupem a převzetím odpovědnosti státu za vytváření podmínek, které umožní spravedlivou účast cizinců na životě společnosti (Zásada č. 6). Samotná integrace imigrantů je v Zásadě č. 5 formulována jako proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva.

Integrace imigrantů je komplexním jevem, který má své podmínky a politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty. Z těchto důvodů a na základě mezinárodních zkušeností začala Česká republika vydávat tzv. Zelenou kartu. Zelená karta je povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání na území České republiky ve zvláštních případech. Držitel zelené karty má právo pobývat na území České republiky a pracovat na pracovním místě, na které byla zelená karta vydána. Zelená karta tedy spojuje povolení k pobytu i povolení k zaměstnání.¹² Platnost zelené karty je 2-3 roky. Po deseti letech mají možnost získat trvalé bydliště a občanství České republiky.

Inkluze je chápána už jako vyšší kvalita integrace osob do hostitelské společnosti. Zahrnuje občanství, občanské práva, politické práva, povinnosti a zároveň společenskou angažovanost. Inkluze se týká hlavně rovného přístupu ke vzdělávání a k práci. Předpokladem úspěchu tohoto procesu je potřebná vnitřní motivace každého jedince. Naplněním inkluze je rovněž volební právo. Neměli bychom si ale dělat iluzi, že to, co imigranty nejvíc zajímá, je právě toto volební právo. Jeho přiznání je bezesporu určitým dovršením integračního procesu, potvrzením sounáležitosti s novou vlastí, přesto daleko důležitějším je zdravotní a sociální pojištění.¹³

Dále je to platnost a vymahatelnost ustanovení vyplývající ze zákoníku práce a občanského zákoníku. Osobám v prvopočátcích sociální integrace do naší společnosti je milé třeba i obyčejné pozvání na návštěvu k sousedům.

^{12,13} USNESENÍ VLÁDY ČR č. 689 ze dne 7. července 1999 o Zásadách koncepce integrace cizinců na území České republiky a o přípravě a realizaci této koncepce.

1.3 Druhy imigrace

Hlavním proudem imigrantů do české společnosti jsou ekonomičtí přistěhovalci, žadatelé o politický azyl jsou početně v nevýznamné menšině. Statistiky nejčastěji uvádějí odhadované číslo jako 135 000 osob z Ukrajiny. Nutno říct, že jde o číslo odhadované, skutečný počet, v rámci existence nelegálních imigrantů, lze určit jen obtížně. Z hlediska pojmání problému je podstatná i ta skutečnost, že ne všichni ekonomičtí přistěhovalci mají zájem o integraci do společnosti. Značná část z nich hledá práci a chce vylepšit ekonomické podmínky zbytku rodiny na Ukrajině, o integraci do společnosti neusilují, v zásadě jim stačí pobytové vízum a pracovní povolení.

Přesto, že se jedná o lidi dočasně žijící v naší společnosti, neměli by zůstat mimo zájem, neboť jejich praktická zkušenost vytváří image naší republiky v zahraničí a jejich dočasná existence neznamena, že by neměli žít v důstojných podmínkách.¹⁴

Nutno rozdělit imigranty na ty, kteří mají zájem žít v naší republice trvale, a na druhou skupinu, tu pravděpodobně početnější skupinu, která má zájem pouze o ekonomickou činnost, bez vztahu k místu a státu. Zatím co zájem o integraci do společnosti bychom měli mít u všech imigrantů, neboť zde mezi námi žijí a jejich sociální vyloučení může způsobovat spíš sociální problémy.

Většina z ekonomických imigrantů zanechala na Ukrajině své rodiny a nové sociální vazby zde vytváří pouze v nezbytně potřebném množství a těší se na návrat k blízkým, obvykle do důstojnějších životních podmínek, jako je kvalitnější bydlení a podobně. K překonání fyzické vzdálenosti s rodinou má výrazný význam globalizace spojená s rozvojem informačních a komunikačních technologií. Ta jediná napomáhá udržet příhraniční sociální vazby, zejména ty rodinné a spojení se svou rodnou zemí. Pouze menší část, zejména těch, kteří přijeli bez sociálních závazků k manželům, dětem, rodičům a dalším příbuzným, chce zůstat žít v našem státě trvale nebo alespoň delší dobu. U nich je předpoklad, po předchozí integraci, dojde k následné asimilaci a inkluzi. Ta pak představuje především vytvoření existenčních jistot, jako je možnost trvalého pobytu, bez strachu z jednání cizinecké policie, ale i další sociální a kulturní kroky.¹⁵

^{14,15} RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., (eds.). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: SLON, 2009, s. 30-105, ISBN978-80-7419-023-0.

2. PODMÍNKY INTEGRACE

Integrace cizinců je v České republice uvažována na dvou úrovních: na úrovni vztahu ke spoluobčanům z Evropské unie a na úrovni vztahu k cizincům z tzv. třetích zemí. Ze záběru našeho zkoumání nemá být vyloučena žádná z obou skupin. Přesto není plánovaná analýza zaměřena na volný pohyb osob a pracovníků podle definic EU, ale na integraci cizinců v širším pohledu. Chceme zkoumat zákonné a administrativní podmínky, které jsou všem cizincům v České republice vytvořeny, a jejich vliv na vznik nerovností mezi cizinci a občany České republiky. Případně podmínky mezi cizinci samotnými.

Hlavním důvodem je obava, že nedostatečností sociální integrace přistěhovalců se mohou stát pro naši společnost vážným problémem. Počítá se s tím, že podíl migrantů integrujících se do naší společnosti poroste. Je nezbytně nutné, aby se Česká republika na pokračující a sílící příliv cizinců z tzv. třetí země připravil.

Pro Českou republiku by se měli cizinci stát přínosem, že se jim stát umožní úspěšnou integraci a asimilaci. Jednou z klíčových podmínek integrace cizinců do společnosti je jejich integrace na trhu práce, získání pracovního povolení. Podmínky zaměstnání cizinců na našem území upravuje zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Na ekonomické migranty je sice nahlíženo jako na chudé lidi bez kvalifikace a tudíž pramení i jejich postavení v hostitelské společnosti s nízkým sociálním statutem, které jenom zhoršují jejich psychické rozpoložení hned na počátku jejich prvotní integrace do české společnosti. Je sice kladen důraz na etické chování majoritní společnosti vůči cizincům, ale i když cizinci jsou potřební, neustále je možné se setkávat s diskriminací lidí, pracujících na těch nejnižších pracovních pozicích.¹⁶

¹⁶ POŘÍZKOVÁ, H., Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické migrace, s. 5 - 10, PRAHA 2: VÚPSV, 2008, ISBN 978-80-87007-83-9.

Většina imigrantů z těchto důvodů žije svým uzavřeným životem ve svých komunitách. Sociální soudržnost neboli inkluze je pevně spojena s prací, i když jde většinou o práci nekvalifikovanou. Tato práce je ve struktuře společnosti řadí do nižší společenské vrstvy.

Pobyt cizinců v České republice upravuje zákon č. 326/1999 Sb., který rozeznává dva druhy pobytových režimů:

- Přechodné pobyt, kdy žadatelé o přechodný pobyt zpravidla žádají o víza mimo území České republiky. Podmínkou pro prodloužení přechodného pobytu jsou poměrně přísné a komplikované požadavky. Prodloužení bývá často zamítnuto, tak někteří zůstávají na našem území bez oprávnění. Víza k přechodnému pobytu jsou hlavně za účelem zaměstnání, sloučení rodiny, studia, ochrany, podnikání, strpení.
- Trvalé pobyty mohou cizinci získat až po pěti letech nepřetržitého pobytu na našem území. Započítává se zde vízum nad 90 dní a na povolení k dlouhodobému pobytu. Žadatelé o trvalý pobyt musí vykonat zkoušku znalosti českého jazyka, která je stanovena vyhláškou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Tento pobyt se právy a povinnostmi přibližuje občanům republiky.

Migranti až po získání pracovního povolení, které vydávají úřady práce, jsou cizinci oprávněni k legálnímu výkonu práce, či živnosti. Na základě tohoto pracovního povolení dostávají výjezdní vízum. Sekundární trh práce v České republice nabízí všem imigrantům nestabilní, špatně placená pracovní místa s nízkým sociálním statutem, které jenom zhoršují psychické rozpoložení osob chtějící se integrovat a asimilovat do hostitelské společnosti. Z těchto důvodů většina migrantů nespojuje své sebehodnocení a identitu se svým sociálním postavením v naší společnosti, ale nadále cítí sounáležitost ke své krajině. Sociální soudržnost neboli inkluze je pevně spojena s prací, i když jde většinou i o práci nekvalifikovanou. Tato práce je ve struktuře společnosti řadí do nižší společenské vrstvy.¹⁷

¹⁷ POŘÍZKOVÁ, H., Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické migrace, s. 10 - 15, PRAHA 2: VÚPSV, 2008, ISBN 978-80-87007-83-9.

Jednou ze základní a nezbytnou podmínkou integrace, asimilace a inkluze cizinců je znalost českého jazyka, psaní latinky. To co přitahuje obyvatele Ukrajiny k usídlení na našem území je hlavně bezpečnost a předpoklad dodržování lidských práv. Tento termín z mezinárodního práva označuje Českou republiku termínem „*bezpečná třetí země (safe third country)*“.¹⁸

2.1 Politické podmínky

Azylanti a cizinci s trvalým pobytem mají kromě aktivního a pasivního volebního práva formálně stejná práva jako občané ČR. Cizinci s vízem nad 90 dnů mají v mnoha oblastech života jiné podmínky (například nemohou jako osoby koupit nemovitost, nemají právo, pokud nejsou zaměstnanci, být pojištěni z veřejného zdravotního pojištění, mají problém získat v bance úvěr), ale hlavně musí každý rok podstupovat prodlužování svého pobytu. K žádosti o vízum nebo o jeho prodloužení je třeba dokládat mnoho skutečností a každým rokem je potřeba dokládat ty stejné podklady znova. Na prodloužení víza není při splnění vyjmenovaných podmínek právní nárok a ani proti jeho neudělení se nelze odvolat. Při neúspěchu o prodloužení víza, někteří z nich setrvávají na území republiky bez oprávnění. Neplatí si zdravotní a sociální pojištění a tím, že jsou zaměstnání na černo, neodvádí ani zaměstnavatel za tyto pracovníky daně.

Kromě přísných pravidel, která zakotvuje český cizinecký zákon pro imigranty z tzv. třetích zemí, je zde specifický problém cizinecké policie. Z hlediska cizinců je jednání policistů často nevstřícné, represivní a k cizincům bezohledné (organizace práce vedoucí k dlouhým frontám, nedostatečné informování cizinců). Z neprokatelných zpráv cizinecká policie není tou veřejnou službou, jak má v názvu a ani neutrálním administrátorem cizinecké agendy, ale spíše reprezentantem moci nad cizinci. Zákon o pobytu cizinců jí přitom ukládá úkoly oba.

¹⁸ MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*, s. 35, Praha: Portál, 2003, ISBN-80-7178-549-0.

2.2 Sociální podmínky

K úspěšnému sociálnímu fungování imigrantů v naší společnosti je bezpodmínečně nutná jejich adaptace na nové prostředí. Při svém přesídlení, adaptaci a splynutí s novou společností prožívají všichni silný stres z hostitelské země. Samotné názory imigrantů k potřebě vytvoření příhodnějších podmínek pro všechny cizince se statutem tzv. třetích zemí, aby byl tento proces úspěšný, jak legislativní, ekonomické, sociální a kulturní podmínky.

V souvislosti s přesídlováním obyvatel a několika silných imigračních vlnách v průběhu minulého století by se dalo říct, že náš stát má dostatek zkušeností, aby tuto činnost zvládl, ale jak ukazují výpovědi imigrantů a skutečnosti, můžeme o zvládnutí situace dosti pochybovat. A to jsme jen u zvládnutí byrokratické stránky věci. Situace v práci se sociálně znevýhodněnými a vyloučenými obyvateli je ještě horší. Například Kanada, typicky imigrantská země, má jinou tradici a jiná ekonomická východiska, než jsme měli začátkem devadesátých let my, ale byla schopna ovšem vytvořit alespoň částečně přijatelné sociální podmínky. Kdybychom byli schopni imigrantům alespoň říct jejich práva a možnosti a dali jim bezplatný kurz jazyka. V důsledku toho vznikala v okolí větších měst různé improvizované ubytovny, kde se úroveň bydlení ani neblížila nízkému standardu. K tomu lze připočítat návštěvy zahraničních mafií s vybíráním části vydělaných peněz, občasné razie cizinecké policie a jakkoliv často oprávněné, přesto ne příliš přátelské vůči imigrantům a nevytvářející základy dobrého vzájemného soužití. Nutno říct, že situace byla horší ve větších městech. V menších městech byla tato situace daleko příznivější. Příčinou byla zřejmě větší koncentrace imigrantů ve větších městských celcích a tím i větší předpoklad pro vznik sociálně patologických jevů. Pro pochopení a zjednodušení můžeme uvést ne jeden příklad.

Mafii se vyplatí jet vybírat výpalné na ubytovnu se stovkou imigrantů, dva pomocníci v zemědělství na vesnici jsou z hlediska vydírání neefektivní. Navíc anonymní prostředí velkého města vytváří nevšímavost k jiným než vlastním problémům.¹⁹ Na venkově, kde se všichni vzájemně znají, je integrace a asimilace nezbytná a současně znemožňuje individuální teror cizozemských kriminálních živlů. Neznamená to, že by na venkově neexistovaly xenofobní nálady a názory, ale přesto

¹⁹ POŘIZKOVÁ, H., *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. 1. vydání, s. 10-15, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.l., 2008, ISBN-978-80-87007-83-9.

tam může proběhnout integrace a případná asimilace a inkluze imigrantů daleko snadněji.

Pojem sociálního znevýhodnění má svá ekonomická i sociální hlediska. Zatím co ekonomickou podstatu pojmu chápe většina lidí, jeho sociální rozměr je někdy zatlačována do pozadí. Naše společnost ještě nepřekonala historicky zakořeněnou neshovinnost vůči všem cizincům a nejenom k občanům Ukrajiny. Toto brzdí plynulou prvotní sociální integraci. Musíme si uvědomit, že migranti z Ukrajiny nejsou homogenní skupinou a současná ukrajinská migrace není jen ryze nekvalifikovaná síla. Pro potřeby této práce můžeme použít pro ujasnění užívání pojmu jeho zahrnutí do školských výukových programů. Zatím co základní školy obvykle podkapitolu o práci se sociálně znevýhodněnými žáky uvádějí a chápou ji ve většině jako integraci žáků z chudých rodin, většina středních škol tuto podkapitolu vynechává. Jen ojediněle se objevují zpracovatelé, kteří tuší, že nejde jen o solventnost rodičů žáků, ale i o sociální jev, tedy například znalost jazyka cizinci, jejich přijetí kolektivem třídy i širší společností. Dále je to jejich znalost práv a povinností občana České republiky. Zatím co žáci z rodin Ukrajinců zasahují zatím ve většině jen do úrovně základních škol, střední školy se běžně setkávají se studenty z Vietnamských rodin. Je proto závažné, že základní dokument pro fungování školy vynechává kapitolu o práci se sociálně znevýhodněnými žáky. Přitom prostoru pro práci s nimi je dostatek, a to bez větších finančních nákladů. Jde zejména o jejich kulturní integraci, třeba v oblasti literatury, kde rodiče nemají, a zpravidla ani nemohou mít, dostatek vědomostí k orientaci mladého člověka v literatuře prostředí. Totéž platí i pro ostatní kulturní aktivity.²⁰

Ještě problematičtější a obsáhlejší je oblast výskytu sociálně patologických jevů v komunitách imigrantů. Jde zpravidla o přestupky, přečiny a trestné činy, nejen páchané imigranty, ale i páchané na imigrantech. Už ten fakt, že naprostá většina Ukrajinců přijela poprvé na turistické vízum, je nejméně přestupek, následné zaměstnání bez pracovního povolení, obvykle také bez jakéhokoliv zdanění, vytváří podmínky pro další vršení jevů, které jsou pro společnost nežádoucí a nepřátelské. V důsledku toho je kriminalizována i ta část tuzemských podnikatelů, kteří nelegálního zaměstnávání cizinců využívají.

²⁰ POŘIZKOVÁ, H., *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. 1. vydání, s. 10-15, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. l., 2008, ISBN-978-80-87007-83-9.

Dovršením sociálně patologických jevů je pak existence různých skupin cizinců, kteří vybírají výpalné od svých krajanů, zapojují se do nelegální ekonomiky, organizují obchod s návykovými látkami, prostituci a další nežádoucí činnosti. Tyto závadové skupiny mají jednoznačně dezintegrační účinek.

Nezbytnou podmínkou integrace, asimilace a inkluze jakýchkoliv cizinců je jejich začlenění do běžné populace, bez vytváření náhradních národnostních struktur na našem území. V zásadě nelze nic namítat proti různým kroužkům, které imigrantům připomínají tradice původní vlasti. Neměly by však být základnou pro vytváření sociálně uzavřených komunit, které vedou k sociálnímu vyloučení, lépe řečeno chtěnému oddělení od zbytku většinové české společnosti tak, jak je to mnohdy třeba u Vietnamců a Číňanů, některých muslimů a podobně.²¹

2.3 Kulturní podmínky

Nespornou podmínkou integrace je zvládnutí českého jazyka, jak bylo už řečeno několikrát v předešlých kapitolách. Schopnost hovořit česky má větší důležitost, než jen jako nástroj pro každodenní komunikaci s ostatními lidmi. Je podmínkou jak pro získání zaměstnání, tak pro celkovou orientaci ve společnosti, v systému úřadů a jejich propojení. Bez znalosti aspoň základní hovorové češtiny nelze pochopit názvy ani obsah dokumentů na úřadech a souvisejících procedur.

Největší množství Ukrajinců (zde musíme podtrhnout, že se jedná především o tzv. Zakarpatce), přičemž s různým stupněm dosaženého vzdělání na Ukrajině, pracuje ve stavebnictví. Část z nich má legalizovaný dlouhodobý pobyt v České republice, část pracuje nelegálně, jako brigádníci, kteří se nechají najímat na tzv. fušky.

Někteří Ukrajinci se však uplatňují i jako IT specialisté, ojedinele pracují jako vysokoškolští pracovníci či lékaři. Část Ukrajinců si na našem území založila firmu se statutem „s.r.o.“. Pakliže důvod imigrace ve většině případů chápeme jako východisko k řešení ekonomických problémů, snaží se většina z nich pracovat bez ohledu na čas. Ženy najdeme pracovat hlavně jako uklízečky, pokojské, pokladní v supermarketech,

²¹ POŘIZKOVÁ, H., *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. 1. vydání, s. 15-35, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v. l., 2008, ISBN-978-80-87007-83-9.

ale můžeme je vidět i jako kadeřnice, kosmetičky, masérky a zdravotní sestry, které mají vysokoškolský diplom z medicíny.

V Praze pracuje Dům národnostních menšin v Praze 2, Vocelova 602/3, který je rozdělen do národnostních sekcí. Ukrajinskou sekci má na starost pan Viktor Rajčinec. Kromě organizování kulturních a společenských akcí, kde mají možnost se poznat i s dalšími imigranty, mohou zde také získat důležité informace pro svou asimilaci a inkluzi.²²

Státní instituce ve většině na problém imigrantů a jejich integrace do společnosti nereagují, nebo reagují represivně, přijetím podmínek, které znesnadňují delší pobyt. Ekonomicky činní imigranti jsou tedy ve většině případů odkázáni na výuku jazyka v denní praxi. To znamená, že zvládnou jazyk slovem, obvykle nikoliv písmem. Hlubší znalosti gramatiky obvykle chybí. Zvládnutí latinky obvykle nečiní problém, protože v ní studovali nějaký světový jazyk během své školní docházky. Psaná čeština jim dělá problémy v důsledku neznalosti pravopisu a nedostatku praxe.

Lépe jsou na tom ti imigranti, kteří mají českého partnera. Pro obojstranně ukrajinské manželství je situace integrace složitější, zvláště pokud spoléhají sami na sebe, jak k tomu jsou společností často nuceni. V Praze 4, Na Strži 1683/40 je otevřená pobočka poradny pro integraci cizinců a poskytuje cizincům sociální a právní poradenství a pořádá kurzy českého jazyka. Kurzy českého jazyka nejsou určeny jenom dospělým, ale také pro děti ve věku 3 až 6 let.²³

Základem je, aby integrace proběhla skrze jazykovou výuku a tyto děti neměly problémy s přechodem do prostředí základních škol. Podle oficiálních údajů žije v České republice kolem dvou set tisíc Ukrajinců a jim příbuzní Rusíni, kteří mluví stejným jazykem. Ukrajinská menšina zde vydává čtvrtletník Porohy. Snaží se zde udržovat kulturní tradice Ukrajiny a svých rodin. Na celém území naší republiky existuje více společenských a kulturních sdružení, než bylo zde vzpomenuáno a za podpory státu pěstují dál svůj rodný jazyk a kulturu. Největší seskupení těchto sdružení je v Praze a Brně.²⁴

²² Dům národnostních menšin, o.p.s. *Ukrajinská národnostní menšina* [online]. © 2011 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.dnm-a.eu/MENSINY/Ukrajinska>

²³ *Poradna pro integraci* [online]. © 2012 [cit. 2012-12-6]. Dostupné z: <http://p-p-i.cz>

²⁴ Dům národnostních menšin, o.p.s. *Ukrajinská národnostní menšina* [online]. © 2011 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.dnm-a.eu/MENSINY/Ukrajinska>

2.4 Psychologické podmínky

Problém, který všichni dotčení respondenti řeší, je rozpad jejich stávajících rodinných svazků na základě dlouhodobého odloučení. Změna prostředí, špatné zacházení a někdy i nelidské životní podmínky v České republice, vyvolávají u emigrantů stavy deprese, úzkosti a smutku, pocity beznaděje, smutek a ztrátu iniciativy z důvodu problémů v práci, protože zaměstnavatelé vyplácejí menší mzdy a dokonce i strach ze ztráty zaměstnání. Důsledkem těchto stresových situací jsou neurotické symptomy, které se projevují uzavřením do sebe, apatií, agresí.²⁵

„Pocit prázdnoty vyvolává představu zkamenělosti, pocity smutku a beznaděje. Nedochází k žádné iniciativě, žádnému rozmachu, elánu, nic se nejde od ruky, každá činnost se stává utrpení.“²⁶

Někteří lidé mohou reagovat na stresovou situaci hněvem a agresivitou proti svému okolí. Nepřátelské řeči, pomluvy a očeřování okolí vedou k izolaci jedinců. K celkové izolaci přispívá i život na ubytovně, kde žijí s ostatními imigranty a do kontaktu s Čechy prakticky ani nepřijdou. Všichni respondenti se potýkají s permanentní nejistotou, se stresem, frustrací a úzkostí, jejichž důvodem jsou ztížené podmínky získání dlouhodobého pracovního víza vydávaného Ukrajinou. Jak je popsáno v kapitole 1.1 Důvody emigrace, tímto důvodem je právě zmiňovaná vysoká korupce na Ukrajině. Kdo dostatečně zaplatí, má šanci dostat pracovní vízum do České republiky. Tyto prvotní předsudky a nedůvěra k Ukrajinským imigrantům se jenom postupně mění. Podmíněno je to tím, že na svých pracovních pozicích odvádějí kvalitní práci. Tehdy začínají vznikat zárodky přátelství. Stresující situace kolem žádostí o pracovní víza, kdy se jedná o jejich životní existenci, jsou velmi blízké situacím frustračním. Obvykle považujeme za stresující (stresové) takové podmínky, které již překračují možnosti jedince adaptovat se na ně. *„Člověku se obvykle jeví jako náročné to, na co mu chybí dostatek sil nebo jiných vnitřních předpokladů. Na druhé straně se*

²⁵ ŘEZÁČ, J., *Sociální psychologie*, Brno: Paido, 1998, s. 133, ISBN 80-8593-148-6.

²⁶ NOLEN-HOEKSEMA, S., FREDERICKSON, B., LOFTUS, G. R., WAGENAAR, *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*, s. 473- 609, Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0083-3).

*lze shodnout na tom, že některé životní situace jsou pro člověka náročné především vlivem vnějších okolností.*²⁷

Vzhledem k tomu, že emoce a fyziologické aktivace, vyvolané stresovými situacemi, jsou většinou velmi nepříjemné, člověk je motivován k tomu, aby něco udělal pro zmírnění nebo odstranění nepříjemného stavu. Proces, kterým se člověk snaží vyrovnat se stresovými situacemi kolem sebe, se nazývá zvládání (angl.coping). Člověk se může zaměřit na určitý problém nebo situaci, která vyvstala a zkouší jak ji změnit nebo jak se jí v budoucnosti vyhnout. Tato forma se nazývá zvládání zaměřené na problém. Právě toto bývá prvotním impulsem mít vlastní živnost. Pracují 12 hodin denně a ti, kteří podnikají ve stavebnictví, pracují i o sobotách. Ukrajinci žijící u nás se snaží pomalu ale účinně bořit předsudky etiketace, zakořeněné celé desetiletí v české společnosti (labelling) a překračovat propasti ve vztazích svým jednáním a postoji.

Podobně psychickou zátěž z odloučení prožívají jejich ženy, které zůstávají doma na Ukrajině s dětmi, ale tato psychická zátěž je zaměřena na emoce. Zvládání zaměřené na emoce používají rovněž tehdy, když je problém neovlivnitelný.²⁸

Imigranti uvažují často o domově a o tom, že by se tam chtěli vrátit, a proti tomu staví důvody, proč chtějí zůstat zde. Je to spíše psychologická otázka, jejíž zodpovězení ale ovlivňují možnosti, které imigranti mají v České republice, a to možnosti zákonné i neformální. Na základě výpovědí respondentů by bylo dobré rozvíjet spíše ty neformální možnosti, které by jim vylepšily život.

Objevuje se zde otázka smyslu života. To znamená, že se lidský život může naplnit nikoli pouze v tvorbě radosti, nýbrž dokonce také v utrpení.²⁹

Každý jedinec má jiný postoj k životu a to, jak se staví k hodnotám. I když má ochuzené hodnoty zážitkové a tvůrčí, nejdůležitější je zde hodnotový postoj. Záleží na tom, jak se člověk postaví v určitých nezvratných okamžicích.³⁰

U jednotlivců různé emoce vyvolávají určité tendence nějak myslet a jednat. Důvodem je určitá zkušenost s diskriminací kvůli jejich národnosti. Do kontaktu s Čechy přicházejí imigranti v práci, při nakupování, na ulicích, v dopravních prostředcích apod. Předností negativních emocí je podněcující silná touha bojovat, když

^{27,28} FRANKL, V. E., *Lékařská péče o duši, Základy logoterapie a existenciální analýzy*, s. 62 - 107, BRNO: Cesta, 2006. ISBN 80-7295-085-1.

^{29,30} NOLEN-HOEKSEMA, S., FREDERICKSON, B., LOFTUS, G. R., WAGENAAR, *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*, s. 473, Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0083-3).

má jedinec vztek. Výsledkem bývá silná touha něco dokázat. U pozitivní emoce výhoda spočívá v tom, že tyto emoce rozšiřují obvyklé způsoby myšlení a bytí; „ *podněcují naši tvořivost, zvědavost a dobré vztahy.*“³¹

2.5 Náboženské podmínky

Ukrajina leží na území, kde je nejrozšířenějším náboženstvím pravoslavné křesťanství. Většina obyvatel patří k pravoslavné církvi Kyjevského patriarchátu, nebo k Moskevskému patriarchátu.

Češi jsou ale považováni ve světě za sekulární národ. K tradičním náboženstvím a církvím se v naší republice hlásí oproti sousedním státům minimum lidí. Navíc zde panuje velká nedůvěra v klasické náboženské instituce, tedy církve, které jsou přímo spojovány s náboženstvím. Tento stav možná vypovídá něco o národním naturelu obyvatel, avšak mnohem více se na něm podílí historická zkušenost českého národa. V České republice mají Ukrajinci možnost svou víru bez problémů a strachu dál rozvíjet, vzhledem k tomu, že v naší republice je zastoupená pravoslavná církev Jeho Blažeností doc. ThDr. Kryštofem, PhD., arcibiskupem pražským, metropolitou Českých zemí a Slovenska. Pravoslavná církev v českých zemích je představována dvěma eparchiemi, Pražskou a Olomoucko-brněnskou. Celorepublikovou působnost má Detašované pracoviště Pravoslavné bohoslovecké fakulty Prešovské univerzity v Prešově se sídlem v Olomouci, které vychovává duchovní dorost a katechetické pracovníky. Pravoslavná církev v českých zemích vydává svůj časopis Hlas pravoslaví jako měsíčník. Nepravidelně vychází v rámci Olomoucko-brněnské eparchie časopis Sůl země. V každém větším městě, kde Ukrajínští občané žijí (Praha, Brno, Olomouc) je pravoslavný kostel, který Ukrajínští občané využívají při praktikování svého vyznání. Slaví svátky a uzavírají manželství, včetně křtů dětí narozených v České republice. Svě vyznání v pravoslavné víře mohou odevzdávat a odevzdávají dále svým dětem.³²

^{31,32} *Olomoucko-brněnská eparchie [online]. © © 2010 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.eparchie-ob.cz/index.php>*

2.6 Vzdělávací podmínky

Naše republika patří mezi krajiny s vyspělým školstvím. V té souvislosti vystupuje ještě jeden problém, a tím je využití a možnost uplatnění dosaženého vzdělání Ukrajinci. Není výjimkou, že na výkopu u cesty pracuje skupinka akademicky vzdělaných kopáčů, kteří jsou rádi, že sehnali nekvalifikovanou těžkou fyzickou práci.

Nostrifikace vysokoškolských diplomů je obvykle dlouhodobou záležitostí a konkurzy na kvalifikovaná místa rovněž. Značné části krátkodobých migrací jde povětšinou o momentální zisk, aby měli z čeho hradit náklady na pobyt v naší zemi, ale zároveň podporovat své rodiny a příbuzné žijící dál na Ukrajině. Odbornost a vzdělání musí jít stranou. Je to škoda, protože mrháme kvalifikovanou pracovní silou a na druhé straně nařikáme, že nemáme dost odborníků v různých oborech, od kvalifikovaných kovoobráběčů, až po konstruktéry. Není umožněna nostrifikace vysokoškolských titulů získaných na Ukrajině u specifických oborů. Jedná se o právo, které není kompatibilní se vzděláváním na českých školách.

Česká republika je vázána smlouvou o nostrifikaci, čili uznání rovnocennosti dokladů o vzdělávání nabytém v cizině. Na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je přehled států, se kterými naše republika uzavřela Smlouvu o nostrifikaci listin bez nutnosti dalšího ověřování vydaných zahraničními školami.

Lepší podmínky mají děti Ukrajinských migrantů narozených na našem území. Základní školy otvírají nulté ročníky, které jsou určeny hlavně pro děti s odkladem školní docházky a děti cizinců. Tímto se řeší hlavní problém imigrantů, a tím je integrace a asimilace do naší společnosti. V září 1999 vstoupil v platnost „Statut pokusného ověřování přípravných tříd pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí“, který vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky ve Věstníku, ročníku LIV, sešit 6).³³

Školní docházka do těchto přípravných nultých ročníků není povinná, ale zvládnutí českého jazyka je prvotní předpoklad, aby učivu porozuměli a zvládli je. Bezchybné zvládnutí českého jazyka je primární předpoklad integrace a inkluze do hostitelské společnosti. Cílem přípravné třídy je příprava dětí k bezproblémovému

³³ ČESKO, MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: *Věstník MŠMT, ročník LIV, sešit 6, s. 81, červen 1998*. Ministerstvo, školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2006-2012 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.aplikace.msmt.cz/PDF/100952.pdf>.

začlenění do vzdělávacího procesu už v prvním ročníku základní školy, protože v rámci rovného přístupu ke vzdělávání se na cizince rovněž vztahuje povinná školní docházka, a to i v případě, že osoba neví, jak dlouho bude na našem území žít. Integrace a asimilace všech cizinců je citlivou záležitostí a právě by měla začít už ve školách.³⁴

Na základě svých školních zkušeností si současná mladá generace cizinců vytvoří svůj vztah k hostitelské společnosti. Jazyková bariéra Ukrajinců není z důvodu rozdílnosti obou jazyků až tak příliš velký problém, ale komplikuje prvotní integraci do české společnosti. Velkou výhodou je znalost Internetu a využívání komunikačních informačních sítí. To vše napomáhá k přirozené a plynulé asimilaci a inkluzi lidí s minoritní skupinou.

³⁴ Kolektiv autorů: RADOSTNÝ, I., TITĚROVÁ, K., HLAVIČKOVÁ, P., MORÉE, D., NOSÁLOVÁ, B., BRYCHNÁČOVÁ, I., *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*, s. 9-15, PRAHA: META, 2011, ISBN 978-80-254-9175-1.

PRAKTICKÁ ČÁST

3. TERÉNNÍ ŠETŘENÍ

V praktické části bylo základem získání a vyhodnocení dat a údajů od imigrantů legálně pobývajících v České republice. Data byla získána v přirozeném a reálném prostředí městské části Prahy 13.

Pomocí terénního šetření bylo cílem odkrýt realitu pobytu na vzorku osob. Terénní šetření získalo i další informace o reálném procesu sociální integrace jedinců do české společnosti a zjistilo, jestli svým příchodem do české společnosti byly uspokojeny jejich základní sociální potřeby.

Pomocí polostrukturovaných rozhovorů byla snaha zachytit prvotní okamžiky občanů Ukrajiny, reálné počátky sociální integrace a postupnou asimilaci do české společnosti.

Z psychologického hlediska bylo zajímavé sledovat vývojové momenty těchto osob, jejich reálné vztahy s minoritou a zaznamenat jejich jednání v přirozeném prostředí hostitelské země. Na vzorku deseti respondentů terénního šetření byla snaha zjistit nejen jejich snahu o překonání stresových situací, psychických bariér, ale vysledovat odolnost vůči frustraci.

Terénním šetřením byla hlouběji poznána struktura prostředí, v němž respondenti žijí a odкрыly se různé roviny významů, které imigranti sobě i prostředí dávají.

Prostřednictvím analýzy všech zjištěných kontextů je snahou popsat, vysvětlit a interpretovat jednání osob a způsobu jejich uvažování o problémech, které tvoří bariéry jejich plynulé sociální integrace.

Kromě motivace k odchodu migrantů z Ukrajiny bylo zjistit skutečnost, která je vedla konkrétně k výběru cílové krajiny, kterou byla Česká republika a mají-li se zájem v České republice usadit natrvalo, integrovat a asimilovat se do hostitelské společnosti.

Pro všechny respondenty bylo důležité, že imigrovali do příbuzné země, kde se dodržují lidská práva, je demokracie, práce a vyšší životní úroveň.

3.1 Cíl výzkumu

V bakalářské práci bylo cílem zjistit a popsat integraci, asimilaci a inkluzi skupiny cizinců, kteří tvoří nejpočetnější přistěhovaleckou skupinu v České republice se statutem cizince z tzv. třetí země, a tím jsou občané Ukrajiny, a to pomocí jejich přímých výpovědí.

V rámci výzkumu bylo cílem zjistit, jak se jim skutečně žije v České republice. V tomto textu bylo použito přímých výpovědí k podrobnějšímu pohledu na samotný proces integrace a asimilaci cizinců.

Bylo ale nutno rozdělit imigranty na ty, kteří mají zájem žít v naší republice trvale a na druhou, pravděpodobně početnější skupinu, která má zájem pouze o ekonomickou činnost na našem území, bez vztahu k místu a státu.

Zatím co zájem o integraci do společnosti bychom měli mít u všech imigrantů, neboť zde mezi námi žijí a jejich sociální vyloučení může způsobovat spíš sociální problémy, asimilace se týká těch imigrantů, kteří zde chtějí žít trvale. Na výpovědích respondentů bylo cílem zachytit, že i když přicházejí do příbuzné země, prožívají při svém přesídlení silný stres, strach a nejistotu.

3.2 Výběr výzkumné vzorku

Vzorek vypovídajících respondentů byl vybírán náhodně a byl proveden metodou snowball (sněhová koule), která patří v oblasti kvalitativních metod k jedné z nejčastěji používaných. Byl zde využit prvek samosběru. Byla vybrána a oslovena první osoba, která předala další kontakt na osobu, která by byla ochotna být zařazena do výzkumného vzorku a chtěla by spolupracovat. Další osoba byla telefonicky kontaktována a záviselo od ní, jestli bude souhlasit a zařadí se do vzorku terénního šetření.

Začlenění vzorku respondentů do výzkumu bylo stanoveno při určování cílů výzkumu. Na základě toho byla podmínka výběru respondenta do vzorku délka jeho pobytu, která je minimálně dva roky. Důvodem je, že v průběhu dvou let už respondent mluví povětšinou jazykem krajiny, pozná zvyky a zákony země, ve které se přechodně anebo trvale usídlil, tedy prvotní sociální integrace.

Při celkovém počtu deseti účastníků terénního šetření bylo vybráno pět žen a pět mužů:

1. Oksana B., věk 31 let, délka pobytu 13 let;
2. Anna Z., věk 24 let, délka pobytu 2,5 roku;
3. Oksana U., věk 35 let, délka pobytu 16 let;
4. Larisa K., věk 47 let, délka pobytu 7 let;
5. Naděžda A., věk 32 let, délka pobytu 10 let;
6. Sergej B., věk 27 let, délka pobytu 7 let;
7. Vasil M., věk 31 let, délka pobytu 13 let;
8. Vasil S., věk 35 let, délka pobytu 10 let;
9. Ivan Š., věk 38 let, délka pobytu 15 let;
10. Vasil B., věk 31 let, délka pobytu 14 let.

Celkový průměrný věk respondentů je 33,1 let, ženám je v průměru 33,8 let a mužům 32,4 let. Respondenti žijí v České republice v průměru 10 let a 1 měsíc. Ženy zde mají průměrný pobyt 8,4 roku a u mužů je délka pobytu až 11,8 let.

Nejstarším respondentem je Larisa K., věk 47 let, která jako jediná odešla do České republiky bezprostředně po rozpadu a rozvodu manželství.

Respondenti přistupovali celkem pozitivně a s důvěrou k žádosti o sdělení svých názorů a poznatků po příchodu do České republiky. Většina z nich má ukončené středoškolské a vysokoškolské vzdělání.

3.3 Výzkumná metoda

Použitou metodou terénního šetření bylo polostrukturované interview. Tato metoda je zřejmě vůbec nejrozšířenější podobou metody interview, neboť dokáže řešit mnoho nevýhod jak nestrukturovaného, tak plně strukturovaného interview.

Celé terénní šetření bylo založeno na autobiografických výpovědích. Bylo využito narativní interview, kdy je jedinec veden k spontánnosti vyprávění své verze životního příběhu. Snaha byla nejen zachytit každodennost reálného života, problematické momenty nebo významné události v životě respondentů, ale porovnávat tyto výpovědi mezi sebou.

Návod k rozhovorům byl vytvořen na základě operacionalizace výzkumných otázek (viz. Příloha A), které měly pomoci respondentům k sestavení chronologického uspořádání události, které sloužily k sestavení analogického životopisu po příchodu do České republiky. Jejich jedinečná zkušenost v konkrétním čase a místě pomohla zachytit zkušenosti s hostitelskou společností, kterou si respondenti vybrali pro splnění svých přání. Otázky byly pro respondenty tzv. kostrou, aby se zbytečně neodkláněli od svých výpovědí a doplňující otázky zbytečně netříštily jejich konzistenci. Kládli se také důraz na přirozený, autentický projev respondentů.

Všechna setkání s respondenty probíhala ve veřejných prostorách a nebyla časově limitována. Po vzájemném představení jim byl vysvětlen účel výzkumu a ke všem rozhovorům byl získán ústní souhlas respondentů. Respondenti byli ujištěni o anonymitě a diskrétnosti. Rozhovory byly nahrány na diktafon a následně doslovně přepsány. Autentičnost a nestrannost kvality výpovědí byla výhodou a podporou použití diktafonu, protože se zabránilo zkreslení výpovědí.

Při běžném zápisu na papír by nebylo možné zaznamenat sílu hlasu, délku pomlky a celkovou kvalitu mluveného slova. Nedirektivní styl vedení interview napomohl k uvolněné atmosféře a k vedení v přirozené a nenucené atmosféře. V případě nejasností byly respondentům kladeny doplňující otázky typu tázacích vět Kdo? Kde? Kdy? Jak? Proč? Písemné podklady odpovědí respondentů na položené otázky jsou podkladem bodu 3.5 Analýzy výpovědí a znění otázek jsou v PŘÍLOZE A.

3.4 Etika výzkumu

Byla dodržena ochrana soukromí, osobních údajů a sdělených citlivých údajů, aby nedošlo k újmě či poškození účastníků výzkumu. Snahou byla bezpečnost, anonymita a soukromí respondentů výzkumného šetření. Zachování anonymity respondentů bylo důležité z důvodů ochránění od případných potíží, které by mohly jejich pravdivé výpovědi způsobit.

V případě, že některý respondent nechtěl, nebo naopak chtěl něco sdělit navíc, mimo rámec výzkumu, byl mu dán prostor a byly vyslechnuty jeho názory. Záleželo na samotném respondentovi, jestli měl zájem, aby tyto jeho názory anebo informace, které sdělil, byly zveřejněny v tomto výzkumném šetření. Všech deset respondentů udělilo

ústní souhlas se zaznamenáním jejich výpovědí a uveřejněním v této práci. K jejich ochraně soukromí nebylo použito v práci žádných citlivých osobních údajů, které by jim mohly způsobit problémy v dalším pobytu v naší republice.

Při provádění terénního šetření samozřejmě bylo snahou držet se empatické neutrality. Byl projeven zájem, účast a porozumění ke zjištěným skutečnostem, ale snaha byla zůstat neutrální k získaným informacím. Jednotlivé odpovědi respondentů nebyly v průběhu rozhovoru hodnoceny ani kladně či negativně. Snahou bylo zajistit kvalitní výzkumná data, která by zajistila validitu šetření. Získání kvalitních validních dat bylo také podmíněno samotným pozitivním postojem respondentů. Respondenti odpovídali bez strachu, s otevřeností vypovídali své příběhy.

3.5 Analýza výpovědí

Analýza uvádí informace získané terénním šetřením z výpovědí respondentů. Otázky, které měly napomoci respondentům, vyjadřovaly nejen motivaci k odchodu, prvotní dojmy z příchodu do hostitelské země, ale také celkové vnitřní pocity respondentů, potřeby a postoje ke všem problémům ve svém okolí.

K celkovému počtu deseti respondentů bylo dospěno při dopisování posledních výpovědí, kdy se po prvních pěti setkáních opět ve výpovědích opakovaly stejné problémy. Úplné znění výpovědí jednotlivých respondentů tvoří PŘÍLOHU A.

Otázka: Co Vás motivovalo a přimělo k cestě do České republiky?

Odpověď respondentů:

Oksana B., věk 31 let: *„Do Čech jsem přijela v roce 1999. Tím se mi splnil sen, protože Prahu považuji za nekrásnější město, ve kterém jsem vždy chtěla žít.“*

Anna Z., věk 24 let: *„V Praze jsem poprvé byla před dvěma lety, a to jako turista. Přijela jsem se zájezdem a okamžitě jsem se do Prahy zamilovala.“*

Oksana U., věk 35 let: *„V Čechách jsem od roku 1996. Sice jsem studovala dálkové vysokou školu na Ukrajině, ale většinu času jsem trávila a pracovala na Moravě.“*

Larisa K., věk 47 let: „Do Prahy jsem přijela v roce 2005. Prožívala jsem tenkrát složité období svého života. Rozpadlo se mi manželství a manžel si založil vlastní rodinu. Cítala jsem se mizerně a nutně jsem potřebovala radikálně změnit svůj život a začít někde od začátku.“

Naděžda A., věk 32 let: „V Čechách jsem deset let. Přijela jsme sem společně s manželem, abychom si vydělali peníze na náš vlastní dům. Oba pocházíme z početných rodin a chceme bydlet samostatně, takže vlastní bydlení je náš společný sen.“

Sergej B., věk 27 let: „Do České republiky jsem přijel v roce 2005, bylo mi 20 let. Na Ukrajině jsem měl práci, ale nějak jsem nepřemýšlel, že bych odjel do ciziny, ale v Praze byla moje sestra s rodinou. Hodně se mi po ní stýskalo, tak jsem požádal o vízum a překvapivě jsem ho dostal.“

Vasil M., věk 31 let: „Přišel jsem sem před 13 lety, neměl jsem ještě ani 18 let, proto jsem na Ukrajině ani nedodělal vysokou školu, protože jsem se snažil co nejdříve odejít z domu a osamostatnit se a osvobodit se od přehnané péče mojí matky.“

Vasil S., věk 35 let: „V našich rodinách je tradice, že chlapi jedou do světa za prací, aby svou rodinu uživil. Za komunistického režimu jezdili všichni chlapi za prací do Ruska, hlavně na Sibiř, ale v 90. letech jsme začali objevovat Evropu.“

Ivan Š., věk 38 let: „do Čech jsem poprvé přijel před 15 lety. Tenkrát jsem byl čerstvě ženatý, narodil se nám syn a musel jsem živit rodinu.“

Vasil B., věk 31 let: „V Praze jsem od svých sedmnácti let. Přijel jsem sem ještě na dětské vízum. Mám bratra a dvě sestry a všichni jsou tady.“

Zobecnění:

U všech pěti žen Oksana B., Anna Z., Oksana U., Larisa K., Naděžda A. nebyla hlavním důvodem ekonomická migrace a do České republiky přišly buď svobodné a jenom jedna z nich byla už rozvedená. Všechny si našly své budoucí manžele anebo partnery v České republice. Larisa K. jako jediná odešla do České republiky z důvodu rozpadu svého manželství už na Ukrajině.

Naopak u všech pěti mužů Sergeje B., Vasila M., Vasila S., Ivana Š., Vasila B. je hlavním důvodem příchodu do České republiky ekonomická migrace.

Motivací jsou hlavně rodinné závazky, které sehrávají klíčovou úlohu Ukrajinců k odchodu ze své země a k trvalému usazení se v České republice. V naší společnosti je možné svobodně pracovat, studovat a bezpečně a pohodlně žít. Motivací je podle výpovědí respondentů i příbuznost jazyka.

Otázka: Jak jste prožíval (a) příchod do České republiky?

Odpověď respondentů:

Oksana B., věk 31 let: *„Praha pro mě zůstane navždy spojená s okamžiky velkého štěstí a úžasu, když jsem ji poprvé objevovala.“*

Anna Z., věk 24 let: *„Hned jsem chtěla tady žít a sen se mi splnil před osmi měsíci, kdy jsem sem přijela na studentské vízum.“*

Oksana U., věk 35 let: *„Tady jsem žila v komunitě Ukrajinek, které pracovaly spolu se mnou. Volného času jsme moc neměly, protože jsme pracovaly 13 až 18 hodin denně.“*

Larisa K., věk 47 let: *„Přijeli jsme do Čech, a myslela jsem si, že syn půjde od září do školy a já nastoupím do práce a hlavně že máme bydlení. Moji známí mě měli vyzvednout na nádraží, ale čekali jsme marně. Pochopila jsem, že jsme naletěla podvodníkům a peníze už nikdy neuvidím a určitě mi nesjednali ani žádnou práci.“*

Naděžda A., věk 32 let: *„Když přemýšlím o svém pobytu v Čechách, nic negativního mě nenapadá. Všichni jsou na mě velice hodní, i když kamarádím povětšinou s krajany. Když jsme se před lety přijeli, byla to možnost vydělat peníze na vlastní bydlení.“*

Sergej B., věk 27 let: *„Po příjezdu jsem sice nemusel řešit ubytování a stravu, protože jsem přijel za sestrou, toho si vážím, protože každý tady musel něčím těžkým projít...“*

Vasil M., věk 31 let: *„Neříkám, že nebyly žádné problémy, naopak jsou pořád. Stále musíme něco řešit, ale život tady se mi hrozně líbí a nevyměnil bych ho za nic.“*

Vasil S., věk 35 let: *„Nejdříve jsem musel vydělat peníze na bydlení, jak děti rostly, potřeba peněz je větší a tak jsem pořád tady.“* A dodává *„...ale nikdy jsem neměl pocit, že jsem tady doma. Domov pro mě je tam, kde je moje rodina.“*

Ivan Š., věk 38 let: „Pracoval jsem ve více městech. Ve Znojmě, v Teplicích v Ostravě, v Pardubicích a v Praze. Pravidelně jsem posílal domů peníze, ale jezdit za rodinou jsem nemohl, protože jsem tady byl na černo.“

Vasil B., věk 31 let: „Nejdříve do Čech přijela o čtyři roky starší sestra za naším prastrýcem. Za dva roky jsem přijel já s bratrem a potom naše nejmladší sestra.... Všichni jsme tady společně šťastni a spokojeni. Taky si uvědomuji, že jsme nemuseli projít vším, čím procházejí ostatní Ukrajinci, protože jsme měli skvělé bydlení a zázemí.“

Zobecnění:

Zde můžeme konstatovat, že pouze tři respondenti, Naděžda A., Anna Z. a Vasil B. měli bezproblémový začátek pobytu v České republice. Vasil B. měl v Praze bezdětného prastrýce, který sám nabídl ubytování nejenom jemu, ale i ostatním jeho sourozencům.

Ostatní respondenti měli po prvopočáteční euforii problémy, které způsobovala hlavně neznalost českého jazyka. Všichni měli prvotní snahu se co nejrychleji jazyk naučit a hlavně splynout, neboli asimilovat se v české společnosti.

Jinou situaci prožívala Larisa K., která se ještě na Ukrajině nechala zlákat a podvést Ukrajinskou mafii.

Ukrajinci na počátku po prvotní euforii z příchodu do České republiky žijí v určitém provizoriu, tím jsou ubytovny a nevhodné podnájmy. Situace je jiná v případě studentského víza anebo rodinného zázemí.

Otázka: Vaše prvotní dojmy po příjezdu a přijetí v České republice?

Odpověď respondentů:

Oksana B., věk 31 let: „Prvním rokem jsem byla v Čechách na černo. Na to období vzpomínám s lítostí, protože jsem byla mladá holka a daleko od domova a nebyl nikdo, kdo by mně poradil, jak bych mohla získat pracovní vízum.“ Pokračuje „..., nemohli jsme s přítelem sehnat ubytování, protože bez dokladů to nešlo. Nikdo nás nechtěl pustit pod střechu alespoň na noc.“

Anna Z., věk 24 let: „*Jsem tady moc a moc šťastná a není tady nic, co by se mi nelíbilo. Intenzivně se učím český jazyk a doufám, že časem budu mít hodně kamarádů i mezi Čechy.*“

Oksana U., věk 35 let: „*Volného času jsme moc neměly, protože jsme pracovaly 13 až 18 hodin denně. Postupem času jsem se přestěhovala z ubytovny a spolu s kamarádkou jsme si pronajaly pokoj v bytě 2+1, kterého majitelem byl Čech pan K. a začala jsem se seznamovat s prostředím, kde už jsem měla několik známých, ale kamarádila jsem s holkami z práce.*“

Larisa K., věk 47 let: „*První rok byl strašně těžký, ale byla jsem šťastná, že jsem dokázala především sama sobě, že ještě něco v životě zmůžu.*“

Naděžda A., věk 32 let: „*Začínala jsem jako uklízečka, myčka nádobí, potom jsem připravovala saláty a teplá jídla. Teď už dva roky pracuji jako manažerka. V práci jsem velice spokojená, neměnila bych ji za nic. Mám ráda to co dělám, denně jsem v kontaktu s lidmi, pracuji v centru, takže cestou domů si užívám krásy Prahy.*“

Sergej B., věk 27 let: „*Stále se setkávám s urážkami, ponižováním a nespravedlností. Na pracovišti jsem se setkal mnohokrát s hrubostí a urážkami, takové ty „naschvály“ jsou dost nepříjemné. Ze začátku jsem byl docela spokojený, protože jsem měl práci, sice jsem se musel hodně učit, ale teď jsem odborník.*“

Vasil M., věk 31 let: „*Stále musíme něco řešit, ale život tady se mi hrozně líbí a nevyměnil bych ho za nic. Myslím tím kvalitu života. Jsem s ní velice spokojený.*“

Vasil S., věk 35 let: „*Domov pro mě je tam, kde je moje rodina*“

Ivan Š., věk 38 let: „*Sázel jsem stromy, dělal fasády na budovách, pokládal dlažbu a pracoval na stavbách. Dokonce mi na ubytovně někdo ukradl cestovní pas.*“

Vasil B., věk 31 let: „*Nemuseli jsme platit drahé podnájemy a už vůbec jsme netrpěli hladem a ani jsme neměli jiné výrazné problémy. Jsem velice šťastný, že jsem tady nezažil žádné velké trápení a nejistotu.*“

Zobecnění:

Kromě Vasila B. a Anny Z. měli všichni respondenti prvopočátky pobytu velmi těžké a komplikované. Hlavním důvodem bylo jejich nepřijetí minoritní společnosti, které chybí tolerance k cizincům. Pro všechny respondenty zde byla prvořadá práce, které podřizovali všechen čas. Když vezmeme v úvahu, že respondenti mají

středoškolské a vysokoškolské vzdělání, tak všichni začali pracovat na tzv. podřadných pozicích, jako jsou uklízečky a dělníci na stavbách.

Výjimkou byla Anna Z., která zde byla na studentském vízu a Vasil B., který měl v Praze rodinu. Larisa K. nebyla schopna sehnat vhodné zaměstnání, a tak neplnoletý syn místo do školy, musel jít pracovat na stavbu, aby překonali prvopočátky v Čechách.

V prvopočátcích sociální integrace Ukrajinců je hlavní nevýhodou nepříznivý sociální a politický statut tzv. třetí země, což má za následek psychickou nepohodu a stres vyplývající ze sociální nejistoty.

Otázka: Jak Vás přijali Češi?

Odpověď respondentů:

Oksana B., věk 31 let: *„Kdybych hodnotila svoje zážitky za těch 10 let, co jsem tady, rozhodně bych řekla, že toho pozitiva je víc. Je to 90% k 10%. Měla jsem obrovské štěstí, že jsem potkávala na své cestě životem převážně hodné lidi. Negativní zkušenosti také mám, ale není jich hodně. Vadil mi přístup na cizinecké policii, a tím ani nemyslím to zbytečné papírování, ale to odměřené a někdy až ponižující chování, jak bychom byli jiní lidé než oni. Taký na jednu špatnou vlastnost a to tu, že mě nikdy neupozornili na nějaký postup, který by mně pomohl. Naopak, vždy ho pečlivě zatajili a já jsem se pak příliš pozdě dozvěděla od advokáta, že jsem se mohla zachovat jinak. Tohle nikdy nepochopím! Jenom jednou mi nějaký mladý pan na policii poradil upřímně.“*

Anna Z., věk 24 let: *„Jsem unešená z chování lidí, z kultury, z krásy města a z kvality života – úplně ze všeho. Zatím jsem se nesešla s něčím, co by mě rozhodilo nebo našťvalo.“*

Oksana U., věk 35 let: *„Neříkám, že nebyly problémy. Byly a jsou stále, i když nikdy mezi mnou a Jardovými rodiči nebyl otevřený konflikt, jsem s nimi nespokojena, dokonce jsou dny, kdy jsem až našťvaná. Sice nikdy nic nenamítali k tomu, že jsem cizinka, ale vždy rozhodovali za mě. Naštěstí manžel vždy stojí na mé straně.“*

Larisa K., věk 47 let: *„První rok byl strašně těžký, ale byla jsem šťastná, že jsem dokázala především sama sobě, že ještě něco v životě zmůžu.“*

Naděžda A., věk 32 let: „S bytem jsme měli menší problém, protože majitel si myslel, když jsme Ukrajinci tak vše rozkrademe a utečeme bez placení. Mám také několik přátel Čechů a ti jsou fajn lidi. Můj manžel asi nemá takové štěstí na lidi, protože se už několikrát dostal do konfliktu s Čechy na stavbě. Říká, že jsou Češi nespolehliví, a když něco provedou, většinou to svedou na Slováky a Ukrajince.“

Sergej B., věk 27 let: „Nemám žádné kamarády mezi Čechy. V kontaktu s nimi jsem pouze na stavbě, kde se stýkáme pouze pracovní. Pracuji s partou Ukrajinců, takže vůbec nemluví česky, sice rozumím všemu, ale mluvím dost špatně. Po zkušenostech tady už ani netoužím se naučit dobře česky mluvit, protože se mi váš jazyk znechutil a ani nesleduji vaši televizi, využívám ruský internet.“

Vasil M., věk 31 let: „Tady v klidu podnikám, snadněji zařídím věci na úřadech, všichni jsou laskaví, mají vstřícný přístup. Tady má celá rodina zdravotní pojištění, což na Ukrajině neexistuje a lékařská péče je tam mizerná. Tady věřím, že dostaneme tu nejlepší péči. Ostatně manželka měla komplikované těhotenství, dítě museli nakonec zachraňovat císařským řezem a díky včasné odhalené diagnóze se nám syn narodil zdravý. Pan doktor mě osobně řekl, že na Ukrajině by to tak šťastně nedopadlo. Vadí mi zde pouze dvě věci. První je ta, že nás hodně Čechů považuje za nevyspělý národ a myslí si, že jsme hloupí a nic nevíme, i když sami nejsou nejchytřejší. Druhá věc je to, že nikdy nemám jistotu, že dostanu včas zaplacené anebo vůbec že dostanu peníze.“

Vasil S., věk 35 let: „Mnohokrát jsem slyšel, že Čechům bereme práci, ale já si to nemyslím, protože podle mého názoru my jsme pracovitější národ a Češi by stejně tuhle práci, co tady děláme my, nikdy by nedělali.“

Ivan Š., věk 38 let: „Každé tři měsíce jsem musel jezdit do Bělé pod Bezdězem. Téměř tři roky jsem byl žadatelem o azyl, když jsem potom dostal zamítnutí žádosti, pobýval jsem tady ještě na vízum strpení.“

Vasil B., věk 31 let: „Taky si uvědomuji, že jsme nemuseli projít vším, čím procházejí ostatní Ukrajinci, protože jsme měli skvělé bydlení a zázemí. Nemuseli jsme platit drahé podnájemy a už vůbec jsme netrpěli hlady a ani jsme neměli jiné výrazné problémy. Jsem velice šťastný osudu, že jsem nezažil tady žádné velké trápení a nejistotu.“

Zobecnění:

Nejhorší zkušenosti s přijetím měl Ivan Š., který zažil reálné chování české cizinecké policie jako osoba s tzv. statutem azylant. Častěji mužská část respondentů má negativní zkušenosti s chováním a přijímáním na pracovišti, než ženy. Může to být také tím, že rozpoznat na elegantně oblečené ženě, že pracuje, jako uklízečka je těžší, než poznat na muži, který chodí do práce „montérkách“ jeho profesi. Z těchto důvodů s negativním přístupem přijetí v Čechách mají více zkušenosti muži než ženy. Na akademické půdě vysokých škol k diskriminaci nedochází, protože na této půdě se setkávají studenti více národností a zde vládne tolerance a porozumění, to je příklad Anny Z.. Podobně je to i s rodinným zázemím u Vasila B., který začínal žít u prastrýce společně se sourozenci. Všechny zbylých devět respondentů bylo vytrženo z rodinného a společenského prostředí, ve kterém od narození žili a vyrůstali. Byly přetřhány stávající sociální vazby a každý jedinec byl nucen přijmout novou, i když příbuznou kulturu.

Výpovědi jenom potvrdily vztah většinové společnosti k migrantům z Ukrajiny, které jsou podbarveny předsudky. Styk s českými úřady má negativní vliv na psychiku Ukrajinců a důsledkem je strach a úzkost jedinců.

Otázka: Uvažujete zde zůstat natrvalo anebo jste zde pouze dočasně?

Odpověď respondentů:

Oksana B., věk 31 let: *„Letos jde mé starší dítě do školy, pochopitelně si přeji, aby navštěvovalo českou školu, tady se narodilo a taky pevně doufám, že tady zůstane. Pevně věřím, že vše nakonec dobře dopadne, my získáme trvalý pobyt a naše děti možná i občanství.“*

Anna Z., věk 24 let: *„Udělám všechno možné pro to, abych tady zůstala natrvalo.“*

Oksana U., věk 35 let: *„Před pěti lety jsem získala občanství České republiky. Trvalo to dost dlouho, ale jsme ráda, že jsem občankou.“*

Larisa K., věk 47 let: *„...můj syn se česky naučil velice rychle a perfektně a byl tady šťastný. Nechtěl ani slyšet o tom, že by se vrátil na Ukrajinu. Chtěl zůstat tady, měl spoustu kamarádů a později i přítelkyni. Teď je mu 20 let, studuje střední školu a má v plánu pokračovat na vysoké škole. Jsem ráda, že jsem uposlechla hlas svého srdce,*

když mi bylo nejhůř a rozhodla se pro nový život. Teď jsem šťastná, že žiji v samém srdci Evropy.“

Naděžda A., věk 32 let: *„Když jsme na Ukrajině dva – tři týdny, už se mi stýská po Praze a strašně se těším do našeho bytečku. Už ani někdy nevím, co vlastně chci. Když začnu s manželem mluvit o možnosti zůstat tady, tak je úplně nepřičetný. Tvrdí, že nejsem realista, tady nemáme žádnou jistotu.“*

Sergej B., věk 27 let: *„Zatím tady v Čechách zůstanu, protože mám vízum a rodinu tady, ale jsem si jistý, že časem odjedu jinam. Nejráději, bych se vrátil na Ukrajinu kde mám velký byt a nemocnou matku.“*

Vasil M., věk 31 let: *„Chci žít pouze tady a neměnil bych za žádný jiný stát v Evropě. Všechno tady znám, umím jazyk, cítím se tady jako doma. Česko považuji za svůj domov pro celou mou rodinu.“*

Vasil S., věk 35 let: *„Pochopitelně, že bych chtěl být doma. Kdyby se mi naskytla příležitost vydělat slušné peníze na Ukrajině, okamžitě bych odjel a byl jenom doma.“*

Ivan Š., věk 38 let: *„Já bych strašně rád zůstal tady, jsem zvyklý na život tady, vyhovuje mi a pokaždé seženu práci.“*

Vasil B., věk 31 let: *„Jsem v Čechách moc spokojený a cítím se být víc Čechem než Ukrajincem. Ukrajinsky mluvím snad už jenom s rodiči.“*

Zobecnění:

Na základě shrnutí výpovědi všech respondentů, tak až na Vasila S., všichni předpokládají, že se vyřeší všechny problémy kolem jejich legálních pobytů v České republice a budou zde moci žít trvale.

Problémy s integrací má jedině Sergej B., i když zázemí má ve své setře, která byla prvopočátečním důvodem příchodu do České republiky.

Naděžda A. nemá ještě jasno ani po deseti letech, protože v České republice nechce zůstat její manžel. Všichni respondenti opět ale uznávají, že Česká republika je pro ně bezpečná země, kde mají práci a sociální zázemí a toto na Ukrajině postrádali.

Vasil S. podmiňuje svůj odchod na Ukrajinu jedině tím, že tam najde adekvátní práci, aby mohl uživit rodinu. Ekonomické zázemí rodiny upřednostňuje před svými potřebami. Respondenti hovořili o pobytové nejistotě, která je pro tuto skupinu cizinců

charakteristická a která je výrazně protiintegrační. Aspekt nejistoty plyne podle výpovědí respondentů z toho, že podmínky cizineckého zákona v České republice jsou nastaveny velmi přísně až restriktivně.

Opět i zde u respondentů je klíčovou rolí rodinné zázemí, které je zde jejich oporou a ekonomická stabilita a bezpečnost. Uspokojení prvotních potřeb jedinců je hlavní motivací asimilace a inkluze.

Otázka: Trpíte někdy stavy úzkosti, depresí a smutkem?

Odpověď respondentů:

Oksana B., věk 31 let: *„Strašně jsem toužila zůstat tady navždy, i když stesk po domově byl velký, ale abych pravdu řekla, stýskalo se mi hlavně po rodině, zvláště po bratrovi, kterého jsem po letech dostala do Čech. Pořád mám ale obavy, aby nevznikly žádné překážky, aby politici nám to ještě víc nekomplikovali.“*

Anna Z., věk 24 let: *„Jsem tady moc a moc šťastná a není tady nic, co by se mi nelíbilo.“*

Oksana U., věk 35 let: *„... jsou běžné problémy jako v každé jiné rodině, ale stejně mě vyčerpávají. Jsem velice klidná povaha, proto zatím žádné konflikty nebyly, ale strašně si přeji už se odstěhovat a být svojí paní.“*

Larisa K., věk 47 let: *„S mojí prací to vypadalo bídně, protože několik měsíců jsem nemohla sehnat žádnou práci a stokrát mě napadala myšlenka vrátit se domů, ale nedokázala jsem to. Brala bych to jako svou osobní prohru. Měla jsem šílenou depresi a hrozný pocit viny před svým synem. Měl chodit do školy a místo toho pracoval jako dospělý a nějakou dobu mně i živil.“*

Naděžda A., věk 32 let: *„Dříve jsem o tom vůbec nerozmýšlela, protože se mi stýskalo po rodičích, bratrovi a sestře. Bratr s rodinou ale přijel sem, takže je vidím velice často. Na Ukrajinu jezdím asi každé tři měsíce.“*

Sergej B., věk 27 let: *„Poslední půlrok mám depresi, ale nemůžu teď ve svém životě nic změnit. Nejráději bych se vrátil domů, ale na Ukrajině bych nesehnal práci. Kromě toho ceny za práci šly strašně dolů, vydělávám teď o polovinu míň než před pěti lety. Nemůžu si teď moc věcí dovolit, ani tak časté cestování domů. Hrozně tím trpím.“*

Vasil M., věk 31 let: „...nikdy nemám jistotu, že dostanu včas zapláceno anebo vůbec že dostanu peníze. Stalo se mi už několikrát, že firma zaplatila s půlročním zpožděním anebo nezaplatila vůbec.“

Vasil S., věk 35 let: „Moc se mi stýská hlavně po dětech, mrzí mě, že je nevidím vyrůstat, že jsem spoustu důležitých momentů v životě svých dcer prošvihnul. Pokud mám dobrou práci a vydělám peníze, tak jsem šťastný... Někdy mě stesk po rodině zmůže, pak se cítím hrozně. Mám deprese jako zrovna teď.“

Ivan Š., věk 38 let: „Celou dobu jsem tady pracoval a vydělával, ale propadl jsem hracím automatům a dostal jsem se do závislosti. K tomu všemu jsem přidal alkohol. Na ta léta nerad vzpomínám, protože není na co vzpomínat. Rozpadlo se mi manželství, moje manželka nemohla unést, že se nevidíme a že jsem pořád v Čechách. Cítím se tady svobodný a nezávislý.“

Vasil B., věk 31 let: „Po rozvodu má bývalá manželka zůstala v Praze. Původně přijela za mnou, protože těžce nesla naše odloučení. Teď chodím s Češkou, vlastně všechny mé známosti po rozvodu byly s Češkami. Rozešel jsem se s nimi, taky hlavně proto, že nechtěly mít vážný vztah a děti. Mám děti velice rád a od svých dvaceti pěti let toužím po rodině.“

Zobecnění:

Anna Z. a Vasil B. jako jediní neprožívají deprese z přesídlení a odloučení. Nemají ani poznatky s labellingem. Neprožívali stavy úzkosti a strachu o svou budoucnost. Pro respondenty je základem pocitu štěstí mít odpovídající práci, bezpečnost celé rodiny, kvalitní zdravotnictví a školství. Všichni respondenti, kromě Anny Z. a Vasila B., mají strach z nejistoty, trpívají smutkem a depresemi, tím že ne všichni mají zde rodinné zázemí a není ještě dořešena legislativa jejich pobytu. Respondenti zároveň vzhledem k nepříznivým životním situacím zde trpívají častými změnami nálad v důsledku neúspěchů, osočování, labellingu a smutkem po domově a své rodině. Zde, jako v předešlých odpovědích respondentů, je základem při plynulé integraci do majoritní společnosti opět důležitá role rodiny.

Otázka: Jak vidíte Vaši budoucnost v Čechách?

Odpověď respondentů:

Oksana B., věk 31 let: *„Příbuzní na Ukrajině, hlavně tchýně, pořád mi říká, že nás každým okamžikem z Česka můžou vyhodit a vrátíme se na Ukrajinu, abych dala děti na ruskou školu. To ale vůbec nechci. Pevně věřím, že vše nakonec dobře dopadne, my získáme trvalý pobyt a naše děti možná i občanství. Hodně tomu věřím, ale taky bych byla pro jistotu, protože tato nejistota je zničující.“*

Anna Z., věk 24 let: *„Udělám všechno možné pro to, abych tady zůstala natrvalo.“*

Oksana U., věk 35 let: *„Jsem šťastná, že mám fungující manželství, ale těším se zase na den, kdy nastoupím do práce a začnu učit. Práce mě moc baví a naplňuje.“*

Larisa K., věk 47 let: *„Já jsem tady taky našla své osobní štěstí, potkala jsem muže, je Rus a je na mě moc hodný. Ted' bydlíme všichni spolu. Na Ukrajinu jezdím asi třikrát ročně za dcerou a dcera nás byla navštívit tady.“*

Naděžda A., věk 32 let: *„Když jsme na Ukrajině dva – tři týdny už se mi stýská po Praze a strašně se těším do našeho bytečku. Už ani nevím někdy, co vlastně chci.“*

Sergej B., věk 27 let: *„...ale nevím, jak to dopadne v mém životě. Kvůli tomu mám problémy i přítelkyní, protože ta chce zůstat tady v Čechách napořád. Budeme se muset nějak dohodnout.“*

Vasil M., věk 31 let: *„Na Ukrajině bych nechtěl být. Rád tam zajedu na návštěvu, nebo s rodinou na rodinnou oslavu anebo k moři, ale nevydržím tam dlouho, maximálně měsíc a už chci zpátky do Prahy.“*

Vasil S., věk 35 let: *„Pobyt tady беру pouze jenom jako možnost vydělat peníze a tím se postarat o rodinu. Ostatní mě nezajímá.“*

Ivan Š., věk 38 let: *„Ted' už mám platné vízum a nebojím se chodit po ulicích nebo do práce. Doufám, že s partnerkou najdeme nějaké společné řešení.“*

Vasil B., věk 31 let: *„Mám tady trvalý pobyt, auto na splátky a přemýšlím o tom, že si koupím byt nebo dům na hypotéku. Jen si chci počkat, až skončí tahle nepříjemná krize.“*

Zobecnění:

Nejblíže k inkluzi do české společnosti má studentka Anna Z. a Vasil B., protože do České republiky přišli za jiných podmínek, i když motivace k odchodu z Ukrajiny byla totožná s ostatními dotazovanými. Svůj začátek měli ulehčen typem víza a rodinným zázemím. Nesetkali se s labellingem a osočováním.

Oksana B., které se zde narodily už dvě děti, takže je přirozené, že budoucnost její rodiny je spojená s Českou republikou.

Podobně také Larisa K. našla pro sebe a syna, který je už vysokoškolačkem zázemí a novou budoucnost v Čechách.

3.6 Validita výzkumu

Tento kvalitativní výzkum se vyznačoval vysokou kompatibilitou účelu výzkumu, teorie, výzkumných otázek a zvolená metoda odpovídala druhu výběru výzkumného vzorku. Byla vybrána strategie a postup pro zajištění co nejkvalitnější validity výsledků z tohoto terénního šetření. Otázky, které tvořily pomocnou kostru při autentických výpovědích respondentů, měly přímý vztah k účelu výzkumu. Výsledky narativního výzkumu na vybraném vzorku a na základě porovnání s reálnou situací, nám validitu šetření potvrdily.

I když je zde vysoká validita dat, narážíme na nízkou reliabilitu, neboť interpretace vycházejí od jednoho výzkumníka a jsou jim ovlivněny. Reliabilita by se zvýšila v případě, že by totéž zkoumal jiný výzkumník anebo více výzkumníků a všichni by došli ke stejným závěrům.

Zvýšit validitu výzkumu by bylo možné prostřednictvím doplňujících otázek a přizváním ještě dalších respondentů k výzkumnému šetření.

Přizváním dalších respondentů by ale došlo k duplicitě dat, protože výpovědi se vzhledem ke zkušenosti všech deseti respondentů v počátcích podobají. Ve validitě provedeného výzkumu došlo k nasycení neboli k saturaci.

3.7 Diskuse

Jak vyplývá z přiložených výpovědí, většina z ekonomických imigrantů zanechala na Ukrajině své rodiny a nové sociální vazby zde vytváří pouze v nezbytně potřebném množství, těší se na návrat k blízkým, obvykle do důstojnějších životních podmínek, jako je kvalitnější bydlení a podobně.

Pouze menší část, zejména těch, kteří přijeli bez sociálních závazků k manželům, dětem, rodičům a dalším příbuzným, chce zůstat žít v našem státě trvale nebo alespoň delší dobu.

U nich je předpoklad, po předchozí integraci, k následné asimilaci a inkluzi. Ta pak představuje především vytvoření existenčních jistot, jako je možnost trvalého pobytu, bez strachu z jednání cizinecké policie, ale i další sociální a kulturní kroky.

Největší překážky pro úspěšnou integraci, asimilaci a inkluzi Ukrajinců vyplývající z provedeného výzkumu, je problém, že občané Ukrajiny mají v České republice status cizinců z tzv. třetích zemí.

Tato překážka a omezení daná legislativou jim brání lépe se začlenit na trhu práce a integrovat bez problémů do české společnosti.

Všechny tyto problémy a překážky jsou důsledkem neustálého stresu, spojeném s neurčitostí svého pobytového statutu a absencí jakýchkoliv právních nároků na setrvání na území České republiky. Všechno poté vyúsťuje k řešení překážek nad rámec platných zákonů a předpisů.

Na základě analýzy výpovědí deseti respondentů je získání českého státního občanství obtížně dosažitelné, proto o něm tří z deseti ani neuvažují. Když získat občanství, tak za podmínky sňatku s občanem České republiky. Je až zarážející, že po překonaných počátečních problémech už pro ně není důležité mít volební právo, ale spokojí se s právem na důstojný život v České republice.

Z výpovědí je zřejmé, že Česká republika nemá jasné a srozumitelné podmínky pro pobyt a život v ČR. Nepřehlednost podmínek a neustálé novelizace předpisů vedou podle zkušeností respondentů ke stavu, že nejsou schopni být samostatní a nezávislí na pomoci. Tato bariéra sociální integrace je vytlačuje na okraj naší společnosti, protože nutně znamenají přítěž pro sociální systém naší republiky.

Povětšinou každý respondent má negativní zkušenosti se státními orgány i občany České republiky. Jen málo cizinců ví o tom, že existují bezplatná poradenská

střediska, na která se lze obrátit. Téměř každý ví, že se může obrátit na nějakého svého známého nebo na cizineckou zprostředkovatelskou firmu. Ty bývají často nekorektní a za své služby požadují draze platit.

Ke každému jednomu respondentovi bylo přistupováno zodpovědně, otevřeně, férově a s respektem k jejich soukromí.

K respondentům bylo přistupováno bez předsudků. Zároveň zde byla odpovědnost ke všem čtenářům, kteří budou tuto práci číst.

Výzkumem jsem získala cenná atribuční data o lidech žijících kolem nás, jejich potřebách v cizí krajině pohlédnout do vnitřního světa a potřebou splynout, tudíž se asimilovat v České republice. Mnohdy ani nevíme, čím musí procházet v České republice a jaké zde mají životní podmínky. Jejich výpovědi jenom potvrdily platné konstatování, že imigranti prožívají při svém přesídlení silný stres, který není způsoben pouze jazykovou bariérou, ale hlavně přicházejí do jiné kultury, s kterou se povětšinou snaží úspěšně či neúspěšně splynout.

Zajímavé bylo, že respondenti zcela otevřeně vyjadřovali své názory a sami potom doporučovali a dávali další kontakty na své přátele. Možná byly náhodně zahrnuty pouze ty pesimističtější výpovědi, ale když je člověk spokojený sám se sebou, vytlačí stresové situace z centra pozornosti a nepocítuje a možná nemá takovou potřebu svůj příběh dál prezentovat.

Potvrdila se tvrzení z teoretické části práce, že začátek života imigrantů v naší republice byl v určitém provizoriu, které mělo za následek při delší době trvání vznik depresí a frustrací ze životních podmínek. Pocity sklíčenosti, skleslosti způsobují stavy ochablosti, které se projevují pocitem smutku a strachu o svou budoucnost v hostitelské zemi. Tyto stavy stresu z méněcennosti, ze ztráty jistoty, zpomalují životní tempo lidí, ale při bližším vhledu na prožívající stres se jednalo o eustres, neboli „dobrý“ stres, který byl posilující a motivující pro některé jedince. Mobilizoval jejich síly, aby se jako osobnosti prosadili a ukázali a zbořili předsudky české společnosti.

Ideály, které migrující lidé měli před migrací, se časem rozplynuly. Realita hostitelské země podle jejich výpovědí byla jiná – pesimističtější. Jen část dotazovaných jedinců dokázala postupem času tento nepříznivý stav změnit ve svůj prospěch.

Česká společnost je očima respondentů spíše uzavřena vůči cizincům a nedává imigrantům šanci být českým prostředím přijat a najít si práci odpovídající vzdělání .
Naše společnost nechává kvalifikované odborníky – lékaře, právníky, inženýry pracovat nekvalifikovaně na stavbách na těch nejnižších pozicích. Výzkumem jsem chtěla ukázat, že integrace je oboustranný společenský proces.

ZÁVĚR

Teoretická část bakalářské práce se zabývala všeobecným konceptem sociální integrace, asimilace a celkovou imigrační politikou České republiky.

Nejdříve byly definovány pojmy imigrace, integrace, asimilace a inkluze z pohledu koncepce integrace cizinců do české společnosti podle platných vládních usnesení a norem České republiky.

Cílovou skupinou integrace cizinců do české společnosti byli vybráni legálně pobývajícím občané Ukrajiny se statutem tzv. třetích zemí.

Získaná data z terénního šetření, která jsou součástí Přílohy B, byla předmětem analýzy a interpretována v empirické části práce jsou vzájemně vložena do otázek respondentům, a slouží ke shrnutí pozitiv či negativ výpovědí respondentů.

Praktická část bakalářské práce splnila nastíněný cíl a zachytila reálný stav lidí, kteří si vybrali Českou republiku jako cílovou hostitelskou zemi.

V praktické části, pomocí terénního šetření, se potvrdila hypotéza motivace k odchodu z vlasti a na reálných prožitcích respondentů se potvrdily reálné bariéry a skutečnosti při prvotní integraci do české společnosti.

Další problém, který byl nastíněn, v teoretické části bakalářské práce a v empirické části se problém jenom potvrdil, byla nostrifikace titulů u migrantů z Ukrajiny. Tomuto problému by se měla věnovat pozornost v naší společnosti, ale to by přesáhlo rámec této bakalářské práce.

Výpovědi jenom potvrdily skutečný problém s českou legislativou, která jenom zpomaluje prvotní sociální integraci, asimilaci a inkluzi cizinců. Tyto dlouhodobé problémy mají dopad hlavně na jejich psychiku.

Navíc není úplně jasné, čemu se mají cizinci v České republice přizpůsobit, když žádná kultura ve světě není monolitická, ale obsahuje mnoho různých životních stylů, hodnot a institucionálních procesů, které se neustále mění. Každá společnost se vyvíjí, tudíž to znamená, že integrace nemá jasný průběh a završení.

Ze strany Ukrajinské menšiny by toto nebezpečí nemělo hrozit, neboť jejich kulturní vzory nejsou v rozporu se vzory chování v naší společnosti. Ukrajinci žijící u nás se snaží účinně bořit předsudky – labelling a překračovat propasti ve vztazích svým jednáním a postoji.

Řešením pro státní instituce České republiky by mohl být návrh k aktualizaci situace a přehodnocení stávajícího zákona č. 326/1999 Sb. o pobytovém režimu.

Pohlížet na tuto největší migrující část cizinců do naší republiky z pohledu něco mezi statutem občanů Evropské unie a statutem třetích zemí, protože vztah většinové společnosti k přicházejícím migrantům z Ukrajiny hraje klíčovou roli při procesu jejich prvotní sociální integraci do české společnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, Brno: IIPS Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005, ISBN-80-210-3875-6, 310 stran.

BATEMAN, G., EGANOVÁ, V., *Encyklopedie Zeměpis světa*, Praha: Columbus, 2000, ISBN 80-901727-6-8, 777 stran.

BECK, A. T., *Kognitivní terapie a emoční poruchy*, Praha: 1.vyd., Portál, 2005, ISBN 80-7367-032-1, 256 stran.

DRBOHLAV, D., UHEREK, Z., *Reflexe migračních teorií. Geografie*. In Sborník České geografické společnosti. 2007, roč. 112, 2.

FRANKL, V. E., *Lékařská péče o duši, Základy logoterapie a existenciální analýzy*, s. 107, BRNO: Cesta, 2006. ISBN 80-7295-085-1.

FÜRST, M., *Psychologie*, Votobia, 1997, ISBN 80-7198-199-0, 257 stran.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*, Praha: 2.vyd., Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-569-1, 774 stran.

HAYESOVÁ, N., *Základy sociální psychologie*, Praha: 5.vyd., Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-639-1, 166 stran.

MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*, Praha: Portál, 2003, ISBN-80-7178-549-0, 288 stran.

MIOVSKÝ, M., *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha: GRADA, Publishing, 2006, ISBN 80-247-1362-4, 332 stran.

MÜLLER, L., MÜLLEROVÁ A (ed), *Slovník analytické psychologie*, Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7178863-5, 496 stran.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999, ISBN 978-80-200-1679-9, 498 stran.

NOLEN-HOEKSEMA, S., FREDERICKSON, B., LOFTUS, G. R., WAGENAAR, *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*, Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0083-3, 888 stran.

POŘIZKOVÁ, H., *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace. 1.vydání*, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.l., 2008, ISBN-978-80-87007-83-9, 76 stran.

RADOSTNÝ, I., TITĚROVÁ, K., HLAVIČKOVÁ, P., MORÉE, D., NOSÁLOVÁ, B., BRYCHNÁČOVÁ, I., *žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*, s.9-15, PRAHA: META, 2011, ISBN 978-80-254-9175-1.

RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., (eds.). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: SLON, 2009, s. 30-105, ISBN978-80-7419-023-0, 310 stran.

ŘEZÁČ, J., *Sociální psychologie*, Brno: Paido, 1998, ISBN 80-8593-148-6, 268 stran.

SYRUČEK, M., *Korupce na Ukrajině patří k nejhorším*, Hospodářské noviny z 2.3.2009, Praha: Economia, a.s., ročník LIII, ISSN 0862-9587.

VÁGNEROVÁ, M., *Základy psychologie*, Univerzita Karlova, Praha: Karolinum, 2004, ISBN 978-80-246-0841-9, 356 stran.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: *Věstník MŠMT, ročník LIV, sešit 6, s. 81, červen 1998*. Ministerstvo, školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2006-2012 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.aplikace.msmt.cz/PDF/100952.pdf>.

Dům národnostních menšin, o.p.s. *Ukrajinská národnostní menšina* [online]. © 2011 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.dnm-a.eu/MENSINY/Ukrajinska>

Poradna pro integraci [online]. © 2012 [cit. 2012-12-6]. Dostupné z: <http://p-p-i.cz>

Olomoucko-brněnská eparchie [online]. © © 2010 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.eparchie-ob.cz/index.php>.

Zákonné normy a předpisy

USNESENÍ VLÁDY ČR č. 689 ze dne 7. července 1999 o Zásadách koncepce integrace cizinců na území České republiky a o přípravě a realizaci této koncepce.

VĚSTNÍK MŠMT ČR, ročník LIV, sešit č. 6 z června 1998, 191 stran.

ZÁSADY koncepce integrace cizinců na území České republiky, Příloha č. 1 k usnesení vlády ze dne 7. července 1999 č. 689.

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A - OTÁZKY RESPONDENTŮM	I
PŘÍLOHA B - VÝPOVĚDI RESPONDENTŮ	II

PŘÍLOHA A

Otázky respondentům

1. Co Vás motivovalo a přimělo k cestě do České republiky?
2. Jak jste prožíval (a) příchod do České republiky?
3. Vaše prvotní dojmy a přijetí v České republice?
4. Jak Vás přijali Češi?
5. Uvažujete zde zůstat natrvalo anebo jste zde pouze dočasně?
6. Trpíte někdy stavy úzkosti, depresí a smutkem?
7. Jak vidíte Vaši budoucnost v Čechách?

PŘÍLOHA B

Výpovědi respondentů

Oksana B. 31 let

Do Čech jsem přijela v roce 1999. Tím se mi splnil sen, protože Prahu považuji za nekrásnější město, ve kterém jsem vždy chtěla žít.

Hodně jsem o České republice věděla, zajímala jsem se o ni už na střední škole. Taky jsem tady chtěla zůstat natrvalo, chtěla jsem tady žít a pracovat. Nepřijela jsem do Prahy jen vydělat peníze a časem zase odjet, proto jsem se poměrně rychle naučila česky, hodně jsem v češtině četla a psala. Tady jsem potkala svého budoucího manžela, narodily se mi dvě děti.

Praha pro mě zůstane navždy spojená s okamžiky velkého štěstí a úžasu, když jsem jí poprvé objevovala.

Kdybych hodnotila svoje zážitky za těch 10 let, co jsem tady, rozhodně bych řekla, že toho pozitivita je víc. Je to 90% k 10%. Měla jsem obrovské štěstí, že jsem potkávala na své cestě životem převážně hodné lidi. Velice si toho vážím, protože mnohé mé známé takové štěstí neměly.

Prvním rokem jsem byla v Čechách na černo. Na to období vzpomínám s lítostí, protože jsem byla mladá holka a daleko od domova a nebyl nikdo, kdo by mně poradil, jak bych mohla získat pracovní vízum. Tenkrát to bylo velmi jednoduché, jenže já jsem nevěděla jak na to.

Bála jsme se na každém kroku, že mě někdo požádá o doklady. Cítila jsem se hrozně. Strašně jsem toužila zůstat tady navždy, i když stesk po domově byl velký, ale abych pravdu řekla, stýskalo se mi hlavně po rodině, zvláště po bratrovi, kterého jsem po letech dostala do Čech.

První rok byl velice těžký, nemohli jsme s přítelem sehnat ubytování, protože bez dokladů to nešlo. Nikdo nás nechtěl pustit pod střechu alespoň na noc. Strašně mě to vzalo, protože jsme měli v Praze hodně příbuzných, kteří by nás mohli nechat přespat, ale neudělali to, i když věděli moc dobře, že jsme na ulici. Byl listopad, bylo

dost chladno a my jsme byli venku, jezdili tramvají nebo seděli na lavičkách v parku. Jednu noc nás pustil prodavač v noční trafice, kterého jsme znali od vidění přespat vzadu trafiky. Určitě hodně riskoval, že nás tam někdo objeví, měl by průšvih. Jmenoval se Luboš a to je vše co o něm víme.

Nakonec jsem se odhodlala zavolat ženě, které jsem před půlrokem pomáhala v domácnosti a ona nám pomohla. Vzala nás do domu, bydleli jsme u ní, i když měla početnou rodinu. Měla jsem zápal plic, proto zavolala doktorku a vše zaplatila. Když jsem odcházela od ní na ubytovnu, kterou přítel mezitím sehnal, našla jsem v kapse peníze. Dodnes jsem s touhle ženou nejlepší kamarádky i přes věkový rozdíl. Hodně jsme si navzájem za ta léta pomohly a vždycky budu pamatovat i vážit si toho, jak nám tenkrát pomohla.

Vlastně případů pomoci tady v Čechách u mě bylo hodně, právě proto tvrdím, že mám obrovské štěstí na lidi, taky to možná bude tím, že i já sama se snažím pomáhat vším, čím můžu a taky jednám poctivě.

Nikdy se mi nestalo, že by mě zaměstnavatel podrazil, ale mému muži se to stalo několikrát.

Právě v době, když se nám narodilo naše první dítě, nedostal manžel zapláceno pět měsíců.

Když jsem přišla s dítětem z porodnice, měli jsme pouze 6 Kč. Žádné porodné ani mateřskou jsem nikdy neměla, ale přežili jsme. Hlavně díky kamarádkám, které přispěly oblečením na miminko, kočárkem, plenami atd. Dlužili jsme pět měsíců za pronájem, ale naši pronajímatelé se ukázali být lidé s velkým srdcem, protože nás nevyhodili s miminkem. Dluh jsme pak vrátili, ale ten pocit lítosti a studu před hodnými lidmi si budu ještě dlouho pamatovat. Stalo se tak ještě několikrát, že jsme dlužili za pronájem, protože dlužili manželovi za vykonanou práci. Hodně se kvůli tomu trápím, také tím, že nemáme v Čechách žádné vlastní bydlení. Co z toho, že máme na Ukrajině barák a já ještě byt 3+1, který je prázdný? Co z toho když tam nejsou lidské podmínky k životu. Radši tady v podnájmu ...

Negativní zkušenosti také mám, ale není jich hodně. Vadil mi přístup na cizinecké policii, a tím, ani nemyslím to zbytečné papírování, ale to odměřené a někdy až ponižující chování, jak bychom byli jiní lidé než oni. Taky na jednu špatnou

vlastnost a to tu, že mě nikdy neupozornili na nějaký postup, který by mě pomohl. Naopak, vždy ho pečlivě zatajili a já jsem se pak příliš pozdě dozvěděla od advokáta, že jsem se mohla zachovat jinak. Tohle nikdy nepochopím! Jenom jednou mi nějaký mladý pan na policii poradil upřímně.

Vadí mi také, že čeští politici všude prohlašují jak český stát stárne, že nejsou mladí, kteří nechtějí rodit ...

Nechápu, proč tedy neusnadní tady život mladým rodinám s dětmi, vždyť je hned jasné, kdo tady žije i s dětmi, které navštěvují školky a školy a kdo sem přišel jenom za výdělkem a má rodinu na Ukrajině. Nad tímhle mi zůstává rozum stát.

Měla jsem také velice nepříjemnou zkušenost se sousedkou, která bydlela pod námi. Snažila se nám ničit život skandály a výčitkami. Byla jsem těhotná a ona mi říkala takovýchle věci: „No to s tím spratkem nemyslíš vážně! Ať chcípneš u porodu. Ať se ti narodí imbecil.“

Měla jsem rizikové těhotenství, byla jsem přecitlivělá, hrozně špatně jsem to nesla, když to pokračovalo i po narození dítěte. Raději jsme se odstěhovali.

Jednou se mi také stalo, že jsem před léty zašla do obchůdku s obuví někde ve Vršovicích a protože nemám nožku jako Popelka, tak jsem prodavačky zeptala prodavačky na velikost 42, na co mě prodavačka odvětila: „Tady máme obchod pro lidi, nikoliv pro koně.“

Tak jsem poděkovala a odešla. Jenom nevím, jestli byla ta „příjemná“ nejenom ke mne, nebo si to dovolila kvůli mému přízvuku.

Setkala jsem se také s tím, že hodně lidí tady, zvláště mladých, mají Ukrajinu spojenou s Ruskem (vlastně všichni obyvatelé bývalých sovětských republik jsou prostě „Rusové“), takže nevěděli pomalu vůbec nic, divili se, že taky máme vzdělání, že cestujeme atd.

Spousta lidí mi říkalo: „No jo Rusko. Medvěd, vodka, Sibiř.“ Pomalu ani nevěděli, kde Ukrajina leží, s kterými státy hraničí a že je to evropský stát.

Jednou jsem byla na návštěvě, byli tam také jiní hosté, a když jsem řekla, že už na vysoké škole v roce 1996 jsem využívala v knihovně internet, tak se mě jeden host s údivem zeptal: „No neříkej, že na Ukrajině znáte i počítač.“ Nevěděla jsem ani jak mám reagovat, zdali se smát nebo se urazit.

Stejně jsem vděčná osudu, že jsem tady v České republice. Považuji jí za svůj domov. Pořád mám ale obavy, aby nevznikly žádné překážky, aby politici nám to ještě víc nekomplikovali.

Letos jde mé starší dítě do školy, pochopitelně si přeji, aby navštěvovalo českou školu, tady se narodilo a taky pevně doufám, že tady zůstane. Příbuzní na Ukrajině, hlavně tchýně, pořád mi ale říká, že nás každým okamžikem s Česka můžou vyhodit a vrátíme se na Ukrajinu, abych dala děti na ruskou školu. To ale vůbec nechci. Pevně věřím, že vše nakonec dobře dopadne, my získáme trvalý pobyt a naše děti možná i občanství. Hodně tomu věřím, ale taky bych byla za jistotu, protože tato nejistota je zničující.

Sergej B. 27 let

Do České republiky jsem přijel v roce 2005, bylo mi 20 let. Na Ukrajině jsem měl práci, ale nějak jsem nepřemýšlel, že bych odjel do ciziny, ale v Praze byla moje sestra s rodinou. Hodně se mi po ní stýskalo, tak jsem požádal o vízum a překvapivě jsem ho dostal. Překvapivě asi proto, že můj kamarád žádal o vízum asi pětkrát a vždy dostal odmítnutí, i když k tomu nebyl žádný důvod. Moc jsem se těšil a očekával, že tady budu šťastný. Po příjezdu jsem sice nemusel řešit ubytování a stravu, protože jsem přijel za sestrou, toho si vážím, protože každý tady musel něčím těžkým projít, ale stejně jsem to neměl lehký.

Celá ta léta tady pracuji ve stavebnictví a postupem času jsem byl víc a víc nespokojený. Stále se setkávám s urážky, ponižováním a nespravedlností. Poslední půlrok mám depresi, ale nemůžu teď ve svém životě nic změnit. Nejraději bych se vrátil domů, ale na Ukrajině bych nesehnal práci. Všichni mí kamarádi tam jsou teď bez práce. Moc rád bych to zkusil někde jinde v Evropě, ale nemohu si jen tak sbalit věci a jet třeba do Itálie nebo do Portugalska, když tam nikoho neznám a ani neumím jazyk. Musím zatím zůstat tady, ale i přesto, že jsem tady už pět let, nemůžu zde udomácnit. Nemám žádné kamarády mezi Čechy.

V kontaktu s nimi jsem pouze na stavbě, kde se stýkáme pouze pracovní. Pracuji s partou Ukrajinců, takže vůbec nemluví česky, sice rozumím všemu, ale mluvím dost

špatně. Po zkušenostech tady už ani netoužím se naučit dobře česky mluvit, protože se mi váš jazyk znechutil a ani nesleduji vaši televizi, využívám ruský internet.

Na pracovišti jsem se setkal mnohokrát s hrubostí a urážkami, takový ty „naschvály“ jsou dost nepříjemný. Ze začátku jsem byl docela spokojený, protože jsem měl práci, sice jsem se musel hodně učit, ale teď jsem odborník. Peníze jsem dostával včas, každý tři měsíce jsem jezdil na Ukrajinu. Pobyl tam měsíc, viděl maminku, užíval si s kamarády a poté opět odjel do Čech za prací. Tím jsem si vždy „dobil baterie“ a mohl další tři měsíce intenzivní práce zvládnout v pohodě.

Teď jsem už dva roky na Ukrajině nebyl, neviděl matku a mám nepravidelné pracovní nabídky a už i dvakrát jsem vůbec nedostal zapláceno. Kromě toho ceny za práci šly strašně dolů, vydělávám teď o polovinu míň než před pěti lety. Nemůžu si teď moc věcí dovolit, ani tak časté cestování domů. Hrozně tím trpím. Moje finanční situace je ale dost bídná, chápu, že teď hodně lidí řeší stejné problémy jako já.

Žiji s přítelkyní, která je už několik měsíců bez práce.

Zatím tady v Čechách zůstanu, protože mám vízum a rodinu tady, ale jsem si jistý, že časem odjedu jinam. Nejraději bych se vrátil na Ukrajinu, kde mám velký byt a nemocnou matku. Doma jsem opravdu šťastný, ale nevím, jak to dopadne v mém životě. Kvůli tomu mám problémy i přítelkyní, protože ta chce zůstat tady v Čechách napořád. Budeme se muset nějak dohodnout.

Vasil M. 31 let

Jsem v Čechách docela spokojený. Přišel jsem sem před 13 lety, neměl jsem ještě ani 18 let, proto jsem na Ukrajině ani nedodělal vysokou školu, protože jsem se snažil co nejdříve odejít z domu a osamostatnit se a osvobodit se od přehnané péče mojí matky.

Tady jsem poznal svoji budoucí manželku a narodily se nám zde dvě děti. Neříkám, že nebyly žádné problémy, naopak jsou pořád. Stále musíme něco řešit, ale život tady se mi hrozně líbí a nevyměnil bych ho za nic. Myslím tím kvalitu života. Jsem s ní velice spokojený. Na Ukrajině bych takto nikdy nežil, i kdybych vydělával stejný peníze. Tady v klidu podnikám, snadněji zařídím věci na úřadech, všichni jsou laskaví, mají vstřícní přístup. Tady má celá rodina zdravotní pojištění, což na Ukrajině

neexistuje a lékařská péče je tam mizerná. Tady věřím, že dostaneme tu nejlepší péči. Ostatně manželka měla komplikované těhotenství, dítě museli nakonec zachraňovat císařským řezem a díky včasné odhalené diagnóze se nám syn narodil zdravý. Pan doktor mě osobně řekl, že na Ukrajině by to tak šťastně nedopadlo.

Líbí se mi tady, určitě počítám s tím, že tady zůstanu do konce života. Mám spoustu kamarádů Čechů, které znám už léta. Rád pomohu jim a oni nám také už mnohokrát pomohli.

Na Ukrajině bych nechtěl být. Rád tam zajedu na návštěvu, nebo s rodinou na rodinnou oslavu anebo k moři, ale nevydržím tam dlouho, maximálně měsíc a už chci zpátky do Prahy.

Musím sice vyřešit situaci s matkou, protože jsem jedináček a otec už umřel, tak chci zařídit, aby ona přijela sem. Matka má ale představu, že se dřív nebo později vrátíme na Ukrajinu, ale to si s manželkou vůbec nepřipouštíme. Chci žít pouze tady a neměnil bych za žádný jiný stát v Evropě. Všechno tady znám, umím jazyk, cítím se tady jako doma. Česko považuji za svůj domov pro celou mou rodinu.

Vadí mi zde pouze dvě věci. První je ta, že nás hodně Čechů považuje za nevypělý národ a myslí si, že jsme hloupý a nic nevíme, i když sami nejsou nejchytřejší i když sami nejsou nejchytřejší. Vadí mi, že nás berou jako dělníky bez vzdělání a proto musí být v zaměstnání jenom podřízení. Mnohokrát se mi stalo, že na stavbě Češi něco pokazí a svalí to na nás Ukrajince. V podstatě každý svůj průšvih. Také často nejednají poctivě a udělají právě něco schválně nebo naopak neudělají to co je potřeba, aby my jsme odvedli svou práci včas a dobře.

Druhá věc je to, že nikdy nemám jistotu, že dostanu včas zaplacené anebo vůbec že dostanu peníze. Stalo se mi už několikrát, že firma zaplatila s půlročním zpožděním anebo nezaplatila vůbec. Jeden případ za všechny. V roce 2001 jsem pracoval s dalšími kluky soukromě u nějakého pana Stanislava B., byl to Slovák, který se tady oženil. Pracovali jsme pochopitelně pro něho „na černo“ na rekonstrukci domu u zámku Konopiště. Nebrali jsme si ani zálohy, abychom dostali na konci slušné peníze. Každý z nás jsme si dle propočtů vydělali cca. 100.000,- korun, ale nedostali jsme vůbec nic.

Zašli jsme za panem do místní hospody, kde byl se svými kamarády, ale hrozně se divil co po něm chceme, že nás vyplatil do koruny a má na to svědky a kdo uvěří nám Ukrajincům. Lituji, že jsem nešel s tím k soudu, protože jsme nebyli jediní. Po

létech jsem slyšel, že skončil s těžkým ublížením na zdraví v nemocnici. Někdo se asi nechtěl smířit s takovým okrádáním.

Anna Z. 24 let

V Praze jsem po prvé byla před dvěma lety a to jako turista. Přijela jsem se zájezdem a okamžitě jsem se do Prahy zamilovala. Hned jsem chtěla tady žít a sen se mi splnil před osmi měsíci, kdy jsem sem přijela na studentské vízum. Teď tady studuji vysokou školu,

Mám tady Ukrajinského, se kterým žijeme v podnájmu. Jsem tady moc a moc šťastná a není tady nic, co by se mi nelíbilo. Intenzivně se učím český jazyk a doufám, že časem budu mít hodně kamarádů i mezi Čechy. Udělám všechno možné pro to, abych tady zůstala natrvalo. Jsem unešená z chování lidí, z kultury, z krásy města a z kvality života – úplně ze všeho.

Zatím jsem se nesečkala s něčím, co by mě rozhodilo nebo naštvalo. Přítel mi, ale říkal, že ze začátku měl ten samý pocit, ale postupem času se to změnilo, že stejný názor budu mít i já po letech tady.

Vasil S. 35 let

Pocházím ze Zakarpatské Ukrajiny, kde není žádný průmysl a tím žádné pracovní příležitosti.

V našich rodinách je tradice, že chlapi jedou do světa za prací, aby svou rodinu uživili. Za komunistického režimu jezdili všichni chlapi za prací do Ruska, hlavně na Sibiř, ale v 90. letech jsme začali objevovat Evropu. Tátu jako dítě jsem viděl párkrát do roka a hrozně mi to jako dítěti vadilo. Vychovávala nás matka s babičkou a říkal jsem si, že takové dětství moje děti mít už nebudou, ale mýlil jsem se. Jsem ženatý deset let a mám dvě dcery ve věku 9 a 4 let.

Taky se i já vidím s mojí manželkou párkrát do roka. Přijíždím domů na Vánoce, Velikonoce a v červenci. Někdy dokonce jenom dvakrát do roka v zimě a v létě. Nejdříve jsem musel vydělat peníze na bydlení, jak děti rostly potřeba peněz je větší a tak jsem pořád tady. Nechávám si pravidelně prodlužovat pracovní vízum, a tak mám

jistotu, že se můžu kdykoliv do Čech vrátit a vydělat peníze. Pracuji po celé České republice, беру jakoukoliv práci, hlavně abych vydělal peníze. Bydlím na ubytovně, platím 2500 až 3000 korun za lůžko měsíčně, snažím se ušetřit za jídlo, abych mohl co nejrychleji poslat peníze domů.

V Čechách jsem pomalu 10 let, ale nikdy jsem neměl pocit, že jsem tady doma. Domov pro mě je tam, kde je moje rodina. Moc se mi stýská hlavně po dětech, mrzí mě, že je nevidím vyrůstat, že jsem spoustu důležitých momentů v životě svých dcer prošvihnul. Tahle situace je pořád lepší, než kdyby měly nouzi. Mám jistotu, že mají vše potřebné k životu. O tom že by manželka přijela sem i s dcerami nepřipadá v úvahu. Ani jsme o tom nikdy neuvažovali. Manželka by s tím ani nesouhlasila. Na Ukrajině máme pěkný dům, dcery chodí do školy a školky, mají své koníčky a kamarády, ale já vnitřně spokojený nejsem. Pochopitelně, že bych chtěl být doma. Kdyby se mi naskytla příležitost vydělat slušné peníze na Ukrajině, okamžitě bych odjel a byl jenom doma. Pobyt tady беру pouze jenom jako možnost vydělat peníze a tím se postarat o rodinu. Ostatní mě nezajímá.

Teď jsou horší nabídky práce, která je hůř placená, ale je tomu tak všude ve světě.

S negativním přístupem Čechů jsem se setkal, ale neurážím se. Mnohokrát jsem slyšel názor, že my Ukrajinci (stejně jako jiní cizinci) nemáme tady co hledat, ať táhneme odkud jsme přišli, že Češi na Ukrajinu se také nehrnou. Kdybychom tam měli lepší pracovní podmínky, určitě by i Češi jezdili k nám za prací, tak jako jezdí Češi za prací dál na západ. Mnohokrát jsem slyšel, že Čechům bereme práci, ale já si to nemyslím, protože podle mého názoru my jsme pracovitější národ a Češi by stejně tuhle práci, co tady děláme my, nikdy by nedělali. Rozhodně to není tím, že za stejnou práci dostaneme menší peníze.

Prožívám tady různá období a taky různě se cítím. Pokud mám dobrou práci a vydělám peníze tak jsem šťastný, že můžu domů za rodinou a můžu zůstat doma i několik měsíců, někdy i půlroku. Teď, ale mám hůř placenou práci a taky se bojím o ni přijít, proto raději zatím zůstávám tady a peníze jen posílám. Naposledy jsem byl s rodinou o Vánocích a vůbec nevím, kdy přijedu příště, ale budu se snažit v létě. Někdy mě stesk po rodině zmůže, pak se cítím hrozně. Mám deprese jako zrovna teď.

Oksana U. 35 let

V Čechách jsem od roku 1996. Sice jsem studovala dálkové vysokou školu na Ukrajině, ale většinu času jsem trávila a pracovala na Moravě. Tady jsem žila v komunitě Ukrajinek, které pracovaly spolu se mnou. Volného času jsme moc neměly, protože jsme pracovaly 13 až 18 hodin denně. Tenkrát jsme dostávaly 30 korun na hodinu, takže závratné výdělky to nebyly.

Postupem času jsem se přestěhovala z ubytovny a spolu s kamarádkou jsme si pronajaly pokoj v bytě 2+1, kterého majitelem byl Čech pan K. a začala jsem se seznamovat s prostředím, kde už jsem měla několik známých, ale kamarádila jsem s holkami z práce. Domů na Ukrajinu jsme jezdila ve zkuškovém období. Na škole a v práci mi vycházeli vstříc, vždy jsem dostala dovolenou, pochopitelně neplacenou, ale i tak jsem byla ráda, že uvidím mamku a kamarády. Tátu, bratra a i tetu se sestřenicí jsem vídala častěji, protože pracovali v Praze a tak jsme se vzájemně navštěvovali.

Pocházím z vesnice a jsme zvyklá na poklidný způsob života, proto mi život na maloměstě vyhovoval. Ve 24 letech jsem se seznámila na diskotéce se stejně starým Jaroslavem, který také pracoval ve stejné továrně a byl Čech. Začali jsme spolu chodit a ve 26 letech (po dvou letech chození) jsme měli svatbu. Svatbu jsme měli tady v Čechách, ale z mé strany přijela pouze maminka s bratrem. Otec nedostal vízum. Jaroslav pochází z početné rodiny a tou dobou bydlel společně s rodiči, dvěma sestrami a prarodiči v rodinném domě. Dostali jsme pro začátek jeden pokoj. Mám 3 dcery ve věku 8, 7 a 1 rok. Teď jsem na mateřské dovolené, ale předtím jsem učila fyziku a matematiku na střední škole.

Stále ale bydlíme u Jardových rodičů a hrozně se těším do svého, protože už pátým rokem přestavujeme a rekonstruujeme starý domek po dědečkovi.

Neříkám, že nebyly problémy. Byly a jsou stále, i když nikdy mezi mnou a Jardovými rodiči nebyl otevřený konflikt, jsem s nimi nespokojena dokonce jsou dny, kdy jsme až naštvaná. Sice nikdy nic nenamítali k tomu, že jsme cizinka, ale vždy rozhodovali za mě. Asi to jsou běžné problémy jako v každé jiné rodině, ale stejně mě vyčerpávají. Jsem velice klidná povaha, proto zatím žádné konflikty nebyly, ale strašně si přeji už se odstěhovat a být svojí paní. Vzali jsme si úvěr u banky a také hodně šetříme, abychom co nejdříve šli do svého. Každé léto spolu s dcerami jezdím domů na Ukrajinu za rodiči. Manžel nás odveze autem a pak za dva měsíce pro se pro nás vrátí.

Musela jsme si to těžce prosazovat, protože jeho rodiče s tím nesouhlasili. Jedině doma u matky jsem si mohla za celý rok odpočinout a vyspat se. Naštěstí manžel vždy stojí na mé straně.

Před pěti lety jsem získala občanství České republiky. Trvalo to dost dlouho, ale jsme ráda, že jsem občankou. Jsem šťastná, že mám fungující manželství, ale těším se zase na den, kdy nastoupím do práce a začnu učit. Práce mě moc baví a naplňuje. Všichni se ke mně chovají moc pěkně a laskavě, nemám žádné stížnosti a konflikty. Mé bývalé kamarádky jsou už také vdané a jenom jedna se provdala za Ukrajince, ostatní mají za manžely Čechy. K úplnému štěstí mi bude už postačovat jenom vlastní bydlení.

Larisa K. 47 let

Do Prahy jsem přijela v roce 2005. Prožívala jsem tenkrát složité období svého života. Rozpadlo se mi manželství a manžel si založil vlastní rodinu. Cítila jsem se mizerně a nutně jsem potřebovala radikálně změnit svůj život a začít někde od začátku. Celý život jsem pracovala jako lékárnice, mám dceru a syna.

Manžel byl státní zaměstnanec, proto jsem s ním půl Sovětského svazu a dokonce jsme byli i v zahraničí. V Maďarsku se nám narodila dcera a chodila tam i na základní ruskou školu. Krátký čas jsme pobývali v Polsku a také v Československu. Po rozpadu Sovětského svazu jsme se vrátili na Ukrajinu, kde jsme si koupili velký byt. Narodil se nám syn a manžel vyučoval na vojenské akademii a já jsem nastoupila pracovat do lékárny. Pak od nás manžel odešel a já jsme se psychicky sesypala. Cítila jsem potřebu odjet pryč a tak mě napadlo, že opustím Ukrajinu. Rodina a přátelé můj záměr vůbec neschvalovali a opustit v mém věku jistotu a jet bůh ví kam.

Nenechala jsem se ale odradit. Cítila jsem, že jednám správně. Rozhodla jsem se odejít do Čech. Protože Praha se mi líbila víc než Varšava a Budapešť. Koupila jsem si zájezd a nejdříve jsme navštívila Prahu jako turistka. Prostřednictvím internetu jsem se seznámila s lidmi, kteří organizovali vízum a pomáhali najít práci v zahraničí. Měla jsem nějaké úspory tak jsem se rozhodla zkusit štěstí. Dcera už byla plnoletá, žila s přítelem a zůstala na Ukrajině v našem bytě. Synovi bylo 15 let a chtěl jet se mnou. V červenci 2005 jsme se synem dostali vízum a převodem jsem poslala 300 \$ na bydlení. Po příjezdu jsme měli mít zařízené ubytování.

Přijeli jsme do Čech, a myslela jsem si že, syn půjde od září do školy a já nastoupím do práce a hlavně že máme bydlení. Moji známý mě měli vyzvednout na nádraží, ale čekali jsme marně. Měla jsem sebou nějaké peníze, proto jsme si vzali taxíka a jeli na smlouvanou adresu, kde jsme měli na dva měsíce pronajatý pokoj. Bydleli tam sice Ukrajinci, ale nikdo o nás nic nevěděl. Nedostali ani peníze a taky tam bylo 15 lidí v 3+1. Pochopila jsem, že jsme naletěla podvodníkům a peníze už nikdy nevidím a určitě mi nesjednali ani žádnou práci.

Stála jsem před panelákem s kufry a s dítětem v cizím městě, v cizí zemi a brečela jsem. Nadávala jsem si, že jsem si do blbců, že jsme tak hloupě naletěla, aspoň že jsme měli platné vízum. Když jsem tak stála a nevěděla co dál, oslovila mě mladá žena s kočárkem. Řekla, mi, že mě slyšela mluvit rusky a jestli mám nějaký problém. Vypověděla jsem jí svůj příběh. Pozvala mě k sobě domů, kde bydlela s dětmi a manželem v 2+kk, ale manžel byl na Ukrajině, kam si odjel na dva měsíce vyřídít doklady. Nabídla mi, že můžeme zatím zůstat u ní. Plakala jsem úlevou, že nebudeme na ulici. Hostitelka mi nabídla pomoc při hledání práce a také mi ihned práci sehnala. Dokonce mě tam příští den i odvedla. Byla to restaurace a měla jsem umývat nádobí a čistit zeleninu. Řekla jsme si, že je to práce pro začátek a potom si najdu něco lepšího. Jenže v práci jsem vydržela pouhé dva týdny. Dělal tam mladý holky a vedoucí byla Češka, která na nás jenom ječela a pro kterou bylo všechno špatně. Česky jsem rozuměla jenom málo, ale pochopila jsem to ponižující jednání. Řekla mi, že jsme pomalá, nešikovná a nemají o mě zájem. Peníze jsme sice dostala, ale míň než jsem si vzdělala.

Další práci jsem opustila sama. Balila jsme rybí závitky do vaniček a z těch ryb mi bylo tak špatně, že jsme musela po dvou týdnech odejít. Zapláceno jsem za ty dva týdny nedostala. Mezitím mi hostitelka našla také bydlení, ale byl to průchozí pokoj a ztrácely se mi věci. Poprosila jsem hostitelku ještě o chvíli strpení, jestli bychom mohli u ní ještě zůstat. Souhlasila, protože ona když přijela do Čech, také jí pomohli úplně cizí lidé. Pořád jsem hledala bydlení a práci. Našli jsme si konečně pokoj, se kterým jsem byla spokojená, ale s prací to bylo horší. Nakonec syn, kterému bylo teprve 15 let, šel pracovat s manželem hostitelky na stavbu a vydržel tam celkem jeden rok. Naučil se perfektně zdvojené podlahy a vydělával dvakrát více peněz než já. S mojí prací to vypadalo bídě, protože několik měsíců jsme nemohla sehnat žádnou práci a stokrát mě

napadala myšlenka vrátit se domů, ale nedokázala jsem to. Brala bych to jako svou osobní prohru. Měla jsem šílenou depresi a hrozný pocit viny před svým synem. Měl chodit do školy a místo toho pracoval jako dospělý a nějakou dobu mně i živil.

Požádala jsem o pomoc svoji sestru na Ukrajině, a ona mi zaslala nějaké peníze. Dceři a všem ostatním jsem tvrdila, že se mám dobře. Styděla jsem se přiznat, že život tady není tak růžový jak jsem si představovala a nechtěla jsem slyšet, že všichni měli pravdu, když mě od cesty odrazovali. První rok byl strašně těžký, ale byla jsem šťastná, že jsem dokázala především sama sobě, že ještě něco v životě zmůžu. Začala jsem pracovat jako uklízečka v nemocnici v Motole. Byla tam rivalita mezi holkami, dělaly si schválnosti a dusno. Toužila jsem se naučit jazyk, ale vůbec mi to nešlo. Chyběla mi praxe a neměla jsem ani možnost s kým povídat.

Naopak můj syn se česky naučil velice rychle a perfektně a byl tady šťastný. Nechtěl ani slyšet o tom, že by se vrátil na Ukrajinu. Chtěl by zůstat tady, má zde spoustu kamarádů a přítelkyni. Teď je mu 20 let, studuje střední školu a má v plánu pokračovat na vysoké škole. Já jsem tady taky našla své osobní štěstí, potkala jsem muže, je Rus a je na mě moc hodný. Teď bydlíme všichni spolu.

Na Ukrajinu jezdím asi třikrát ročně za dcerou a dcera nás byla navštívit tady. Jsem ráda, že jsem uposlechla hlas svého srdce, když mi bylo nejhůř a rozhodla se pro nový život. Teď jsem šťastná, že žiji v samém srdci Evropy.

Ivan Š. 38 let

Pocházím ze Zakarpatské Ukrajiny a do Čech jsem poprvé přijel před 15 lety. Tenkrát jsem byl čerstvě ženatý, narodil se nám syn a musel jsem živit rodinu. Pracoval jsem ve více městech. Ve Znojmě, v Teplicích v Ostravě a v Pardubicích a v Praze. Sázel jsem stromy, dělal fasády na budovách, pokládal dlažbu a pracoval na stavbách.

Pravidelně jsem posílal domů peníze, ale jezdit za rodinou jsem nemohl, protože jsem tady byl na černo. Dokonce mi na ubytovně někdo ukradl cestovní pas. Žil jsem v neustálém stresu, nevěděl jsem, co mám dělat a kam se mám obrátit. S určitostí jsem věděl, že když přijdu na cizineckou policii, tak mě okamžitě zatknou a dostanu deportaci a výjezdní vízum. Kamarád mi poradil, ať požádám o politický azyl, tak mě odsud nevyhostí. Tak jsem šel žádat o politický azyl, ale cestou nás zastavila ještě se

dvěma známými policie a dostali jsme zákaz pobytu na 3 roky. Cizinecká policie s určitostí věděla, kde má chytat, protože šli na jisto. Čekal jsem 28 hodin venku, než na mě přijde řada. Spali jsme na schodech, a nebyl tam žádný obchod, abychom si mohli koupit jídlo a pití. Pak nás vzali dovnitř, vzali otisky prstů, sepsali protokol. S tím, že jsem se do budovy dostal pozdě večer, tak jsem musel počkat do rána, než nás zavřeli do uprchlického tábora. Bylo nás celkem asi dvanáct, a museli jsme přečkat v nějaké zasedací místnosti, kde byly samé portréty komunistických vůdců. Já jsem seděl na vlastní tašce, někdo na židlích, nebo na parapetu. Někteří, si ustlali přímo na zemi. Ráno nás odvezli a zavřeli do pokojů a tam jsme museli čekat na karanténu. Po zdravotním vyšetření nás týden krmili rohlíky s máslem a paštikou. Pili jsme čaj a vodu. Neměli jsme žádné lůžkoviny, jenom igelitové prostěradla.

Na pokojích nás bylo celkem dvanáct. Prošli, jsme všemi vyšetřeními a nakonec jsme dostali i lůžkoviny a mohli chodit na jídlo do jídelny. Byl jsem tam ještě další týden, než jsem dostal průkaz žadatele o azyl. Moc dobře jsem věděl, že azyl nedostanu, ale šlo mi hlavně o to abych tady byl legálně. Každé tři měsíce jsem musel jezdit do Bělé pod Bezdězem. Téměř tři roky jsem byl žadatelem o azyl, když jsem potom dostal zamítnutí žádosti, pobýval jsem tady ještě na vízum strpení. Celou dobu jsem tady pracoval a vydělával, ale propadl jsem hracím automatům a dostal jsem se do závislosti. K tomu všemu jsem přidal alkohol. Na ta léta nerad vzpomínám, protože není na co vzpomínat. Rozpadlo se mi manželství, moje manželka nemohla unést, že se nevidíme a že jsem pořád v Čechách. Já ji to nemám za zlé a určitě bude s někým jiným šťastnější.

Když jsem na tom byl nejhůř, potkal jsem svoji současnou přítelkyni. Je taky z Ukrajiny a taky jí nevyšlo manželství. Jsem spolu už pět let a máme tříletou dceru. Když se nám narodila, šel jsem do kostela a přísahal, že s pitím a automaty končím. Jsem věřící, takže myslím, že Bůh mi to schválil, protože už tři roky jsem nesáhl na alkohol a na automaty.

Moje dcera mi dala smysl života, protože starší dítě jsem vůbec neužil a ani jsem si s ním nevytvořil žádný vztah. Bydlíme tady s přítelkyní a dítětem v podnájmu a na Ukrajině rekonstruujeme dům. Přítelkyně s dceruškou často jezdí na Ukrajinu, protože má nemocné rodiče a její dcera studuje vysokou školu. Takže je asi šest měsíců na Ukrajině a dalších šest měsíců v Čechách. Ještě nemáme sami rozhodnuto, kde budeme

žít, zatím máme čas, než půjde dcera do školy. Já bych strašně rád zůstal tady, jsem zvyklý na život tady, vyhovuje mi a pokaždé seženu práci. Cítím se tady svobodný a nezávislý. Moje partnerka by chtěla ale zůstat na Ukrajině, že tam máme vlastní dům, který tady nikdy mít nebudeme a už nejsme nejmladší. (přítelkyni je 42 let) a nemáme tady žádnou jistotu. Dokonce i dceru jela porodit na Ukrajinu. Toto dilema musíme nějak vyřešit, ale já se obávám, že zůstanu tady a rodina bude na Ukrajině. Opět to bude vztah na dálku.

Teď už mám platné vízum a nebojím se chodit po ulicích nebo do práce. Doufám, že s partnerkou najdeme nějaké společné řešení.

Naděžda A. 32 let

V Čechách jsem deset let. Přijela jsme sem společně s manželem, abychom si vydělali peníze na náš vlastní dům. Oba pocházíme z početných rodin a chceme bydlet samostatně, takže vlastní bydlení je náš společný sen. Manžel pracuje ve stavebnictví a občas si přivydělává jako řidič. Já už několik let pracuji v pizzerii. Začínala jsem jako uklízečka, myčka nádobí, potom jsem připravovala saláty a teplá jídla. Teď už dva roky pracuji jako manažerka. Starám se za včasný dovoz potravin, a dělám objednávky, třídím zboží a taky především dohlížím na dívky, které u nás pracují. Všechny jsou z Ukrajiny a máme mezi sebou moc hezké vztahy.

V práci jsem velice spokojená, neměnila bych jí za nic. Mám ráda to co dělám, denně jsem v kontaktu s lidmi, pracuji v centru, takže cestou domů si užívám krásy Prahy. Moc ráda chodím třeba po nábřeží Vltavy. S manželem máme pronajatou garsonku, kde bydlíme sami. Dříve jsme bydleli pohromadě s někým, ale vždy byli nějaké problémy. Tak jsme se nakonec rozhodli bydlet samostatně. S bytem jsme měli menší problém, protože majitel si myslel, když jsme Ukrajinci tak vše rozkrademe a utečeme bez placení.

Když přemýšlím o svém pobytu v Čechách, nic negativního mě nenapadá. Všichni jsou na mě velice hodní, i když kamarádím povětšinou s krajany. Mám také několik přátel Čechů a ty jsou fajn lidi. Můj manžel asi nemá takové štěstí na lidi, protože se už několikrát dostal do konfliktu s Čechy na stavbě. Říká, že jsou Češi nespolehliví, a když něco provedou, většinou to svedou na Slováky a Ukrajince. Setkal

se zde také s urážky a ponižováním. Já to nechápu, protože jsem takové chování snad nikdy nezažila. Manžel má ale svůj názor a říká, že se dívám na svět přes růžové brýle. Máme také jiný názor na svou budoucnost. Když jsme se před lety přijeli, byla to možnost vydělat peníze na vlastní bydlení.

Hodně šetříme a náš dům na Ukrajině se pomalu stává realitou. Já jsem ale po letech zde změnila názor. Už dlouho si pohrávám s myšlenkou, že tady chci zůstat žít trvale. Dříve jsem o tom vůbec nerozmýšlela, protože se mi stýskalo po rodičích, bratrovi a sestře. Bratr s rodinou ale přijel sem, takže je vidím velice často. Na Ukrajinu jezdím asi každé tři měsíce. Začali jsme už stavět i dům na Ukrajině, hrubá stavba je už hotova a manžel je nadšený. Když jsme na Ukrajině dva – tři týdny už se mi stýská po Praze a strašně se těším do našeho bytečku. Už ani nevím někdy, co vlastně chci.

Když začnu s manželem mluvit o možnosti zůstat tady, tak je úplně nepříčetný. Tvrdí, že nejsem realista, tady nemáme žádnou jistotu. Dnes jsme sice tady, ale vydají nový zákon nebo nám neprodlouží víza a budeme muset odjet. Právě proto nemáme děti, protože si je nemůžeme pořídit do takové nejistoty. Já si osobně myslím, že bychom jedno dítě zvládli, ale manžel se nenechá přemluvit. Jsem smířena, že když bude dům na Ukrajině hotový, asi odsud ihned odjedeme. Je mi to strašně moc líto, protože za těch deset let v Praze jsme si moc zvykla a jsem zde šťastná.

Vasil B. 31 let

V Praze jsem od svých sedmnácti let. Přijel jsem sem ještě na dětské vízum. Mám bratra a dvě sestry a všichni jsou tady. Od minulého roku dokonce bydlíme všichni pohromadě v bytě 4+1. Nejdříve do Čech přijela o čtyři roky starší dcera za naším prastrýcem. Bratr našeho dědečka do Čech přišel ještě za války. Oženil se tady a zůstal. Na Ukrajině už nikdy nebyl, ale občas pomohl finančně rodině na Ukrajině. Potom nabídl pomoc mému otci, kdyby někdo z nás chtěl přijet do Čech, tak rád vypomůže a poskytne bydlení. Vlastní děti neměl a manželku si vzal rozvedenou se závazky.

Sestra pracovala v prádelně a strýc s tetou byli rádi taky proto, že se o ně starala. Měli byt 3+1 a sestra dostala samostatný pokoj. Za dva roky jsem přijel já s bratrem a potom naše nejmladší sestra, které je teď 25 let. Sestra pracuje jako kadeřnice, a má

svou živnost. Já a bratr děláme ve stejné stavební firmě a starší sestra pracuje v úklidové firmě. Všichni jsme tady společně šťastni a spokojeni. Taky si uvědomuji, že jsme nemuseli projít vším, čím procházejí ostatní Ukrajinci, protože jsme měli skvělé bydlení a zázemí. Nemuseli jsme platit drahé podnájemy a už vůbec jsme netrpěli hlady a ani jsme neměli jiné výrazné problémy. Jsem velice šťastný osudu, že jsem nezažil tady žádné velké trápení a nejistotu.

Byl jsem ženatý s dívkou od nás z vesnice, ale manželství po dvou letech se mou vinou rozpadlo. Odešel jsem do jiného partnerského vztahu, který nevydržel, pak jsem byl dlouhodobě v dalším vztahu, který taky skončil smutně. Pokusil jsem se vrátit k bývalé manželce, ale ta mě už nechtěla. O po rozvodu má bývalá manželka zůstala v Praze. Původně přijela za mnou, protože těžce nesla naše odloučení. Teď pracuje ve zlatnictví a má dvou novou rodinu. Teď chodím s Češkou, vlastně všechny mé známosti po rozvodu byli s Češkami. Rozešel jsem se s nimi, taky hlavně proto, že nechtěli mít vážný vztah a děti.

Mám děti velice rád a od svých dvaceti pěti let toužím po rodině. Jedna byla moc mladá, druhá chtěla dělat kariéru a děti plánovala ke čtyřicítce. Měl jsem pětiletý vztah se starší ženou o osm let, která měla syna a další dítě mít už nechtěla. Rozchod jsem nesl velice těžce, protože jsem chlapce moc oblíbil, ale musel jsem se rozhodnout. Moje současná přítelkyně studuje druhým rokem vysokou školu, ale po rodině touží a chce ji založit po skončení školy. Takže ještě musím pár let vydržet.

Jsem v Čechách moc spokojený a cítím se být víc Čechem než Ukrajincem. Ukrajinsky mluvím snad už jenom s rodiči. Se sourozenci mluvíme také jenom česky. To, že potkám ve svém životě tady blbce, vůbec neřeším, protože stejně dobře bych ho mohl potkat na Ukrajině nebo kdekoliv jinde ve světě. Na Ukrajině už žít nechci. Bratr staví na Ukrajině byt, že se tam s rodinou jednou usadí, ale já si to ani nepřipouštím. Mám tady trvalý pobyt, auto na splátky a přemýšlím o tom, že si koupím byt nebo dům na hypotéku. Jen si chci počkat, až skončí tahle nepříjemná krize.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Šárka Valášková

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinová

Název práce: Integrace, asimilace a inkluze Ukrajinců v České republice.

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 42

Celkový počet stran příloh: 17

Počet titulů české literatury a pramenů: 19

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: PhDr. Marie Farková